

Mjesni govor Svete Marije

Erdelji, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:906489>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

PULA, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0009053338, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Dijalektologija hrvatskoga jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: dr. sc. Lina Pliško, izv. prof.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Suzana Erdelji dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se mojim diplomskim radom pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Suzana Erdelji, kandidat za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....	7
2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu	10
3. Dosadašnja istraživanja	12
4. Metodologija istraživanja	15
5. Rezultati istraživanja	16
5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije.....	16
5.1.1. Vokalizam	16
5.1.2. Ostale vokalske značajke	16
5.1.2.1. Refleks jata	16
5.1.2.2. Refleks poluglasa.....	16
5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /.....	17
5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji.....	17
5.1.2.5. Umetanje samoglasnika	18
5.1.2.6. Redukcija nenaglašenih samoglasnika	19
5.1.2.7. Promjena <i>aj</i> > <i>ej</i>	19
5.1.3. Akcenatski sustav.....	19
5.1.4. Konsonantizam	22
5.1.5. Ostale konsonantske značajke	22
5.1.5.1. Suglasnik <i>v</i>	22
5.1.5.2. Suglasnik <i>x</i>	24
5.1.5.3. Suglasnik /.....	25
5.1.5.4. Sekundarni skup <i>lj</i>	26
5.1.5.5. Palatalni nazal <i>ń</i>	26
5.1.5.6. Skupovi labijal + <i>j</i>	26
5.1.5.7. Refleks <i>d</i> 'i sekundarno <i>dj</i>	26
5.1.5.8. Refleski <i>*stj</i> i <i>*skj</i>	27
5.1.5.9. Skup <i>tj</i> (< <i>*tǣj</i>).....	27
5.1.5.10. Refleksi <i>*zdj</i> i <i>*zgj</i>	27
5.1.5.11. Refleksi <i>čbr-</i> i <i>čer-</i>	27
5.1.5.12. Refleks palatalnoga <i>r</i>	27
5.1.5.13. Suglasnik <i>j</i>	28
5.1.5.14. Prijelaz <i>m</i> > <i>n</i> i <i>n</i> > <i>m</i>	28
5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29

5.1.5.16.	Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29
5.1.5.17.	Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi	29
5.1.5.18.	Nepostojanje opreke između č i ć	30
5.1.5.19.	Gubitak fonema	30
5.2.	Morfološke značajke govora Svete Marije	31
5.2.1.	Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine	31
5.2.2.	Imenice	31
5.2.2.1.	Deklinacija imenica a-vrste	31
5.2.2.2.	Deklinacija imenica e-vrste	34
5.2.2.3.	Deklinacija imenica i-vrste	35
5.2.3.	Pridjevi	37
5.2.4.	Zamjenice	40
5.2.5.	Brojevi	45
5.2.6.	Glagoli	47
5.2.7.	Prilozi	51
5.2.8.	Prijedlozi	53
5.2.9.	Veznici	55
5.2.10.	Uzvici i čestice	56
6.	Zaključak	58
7.	Literatura	60
8.	Prilozi	62
9.	Sažetak	102
10.	Summary	103

1. Uvod

Svaki je jezik sustav, pa tako i hrvatski. On obuhvaća mjesne govore (koji pripadaju narječjima), supstandardne govore (gradske govore i žargone) te hrvatski standardni jezik koji je uređen eksplicitnom normom. Alokalan je te se po njemu ne raspoznaje iz kojega su kraja ljudi, a čije poznavanje omogućuje komunikaciju među govornicima bez obzira na to u kojemu dijelu Hrvatske živjeli, odnosno kojim narječjem, dijalektom i mjesnim govorom govorili. Sve što se može izraziti standardnim jezikom, može se i govorom svakoga pojedinog sela. Dakle, i govor pojedinoga sela ima svoju normu (fonološku, morfološku, leksičku itd.), no ta je norma uzusna (spontana) zato što je nešto uobičajeno, odnosno zato što većina ljudi to tako kaže pa je većina govornika to tako spontano usvojila u djetinjstvu. Takva norma može biti zapisana u dijalektnim rječnicima, gramatikama i sl. Da u mjesnim govorima ima norme, dokaz je što stanovnici nekog mjesta odmah prepoznaju onoga tko ne upotrijebi dobro njihov govor te ga po običaju isprave. Dođete li u Svetu Mariju, stanovnici će vas ispraviti rečenicom *Prí nas se tó ták ne veľí* (*Kod nas se to tako ne kaže*). Većina stanovnika upotrijebi tu poznatu rečenicu želeći upozoriti na to da je njihov govor na neki način drugačiji, specifičan, poseban, bolji pa čak i pravilniji, odnosno nesvjesno upozoravaju na to da i oni imaju pravila (iako spontana) po kojima govore.

Jezike, dakle, krase njihova narječja, dijalekti i mjesni govori, pa se može reći da je hrvatski jezik „raskošan“. Krase ga tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. S obzirom na to da različitosti postoje unutar istoga narječja, po određenim se kriterijima dijele na dijalekte. Dijalekti pak se sastoje od skupina govora, dok se skupine govora sastoje od mnogobrojnih mjesnih govora. Svako narječje sadrži specifične značajke koje ga razlikuju od drugih dvaju, tzv. alijeteti – razlikovne jezične značajke najvišega ranga, koje su svojstvene jednome narječju kao jezičnome podsustavu unutar istoga jezičnoga sustava i niti jednom drugom, koje su *čista drugost od svih drugih*. No svako narječje ima i značajke koje se međusobno podudaraju s drugim narječjima, tzv. alteriteti – jezične značajke koje mogu pripadati dvama pa i trima narječjima hrvatskoga jezika na njihovoj apstraktnoj razini, ali se ne javljaju u svakoj njihovoj apstraktnoj i konkretnoj sastavnici, koje su *drugost od drugih, ali ne od svih*. (Lukežić, 1998: 14). Tim se značajkama bavi jezična disciplina koja se pojavljuje tek u 19. stoljeću – dijalektologija koja „se, u neodvojivoj vezi s poviješću jezika, bavi istraživanjem, opisivanjem, tumačenjem,

klasificiranjem i rangiranjem jezičnih razlikovnosti među apstraktnim i konkretnim podsustavima istoga jezika.“ (Lukežić, 1998: 12).

Jedno je od bogatstva hrvatskoga jezika i mjesni govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u kajkavskome govornome području. Kajkavština je „jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1) te ga se može prepoznati već u prvim zapisima iz dvanaestoga stoljeća. Već od šesnaestoga su stoljeća kajkavskim jezikom pisali brojni književnici, a u osamnaestome se stoljeću javljaju poznata hrvatska književna i jezikoslovna imena poput Jurja Habelića, Ivana Belostenca, Pavla Rittera Vitezovića i mnogih drugih koji su svojim djelima (književnim, gramatičkim i leksičkim) doprinijeli sustavnome proučavanju kajkavskoga jezika. Kajkavsko je narječje najmanje istraženo u odnosu na druga dva (čakavsko i štokavsko), a prva zapažanja o kajkavskome narječju početkom dvadesetoga stoljeća dao je ukrajinci Lukjanenko u svojem djelu „Kajkavskoe narčie“. Jedan od najznačajnijih proučavatelja kajkavštine, Stjepan Ivšić obišao je cjelokupno kajkavsko područje te objavio „Jezik Hrvata kajkavaca“ u kojemu je „prikazana akcentuacijska struktura kajkavskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1), a na njezinu je temelju dana prva znanstvena klasifikacija. Lončarić smatra da je to djelo „polazište u proučavanju kajkavskih govora.“ (Lončarić, 1996: 1). Ivšić je utvrdio osnovnu kajkavsku akcentuaciju koju obilježava „pojava unakrsne metatonije kajkavskih osnovnih dugih naglasaka, cirkumfleksa i akuta (...) na sjeveroistoku kajkavskoga područja.“ (Lončarić, 1996: 35). Ivšić je kajkavske govore, s obzirom na naglasak i metatonijski cirkumfleks, najprije podijelio na konzervativne i revolucionarne¹, a prema tome podijeljuje kajkavske govore u četiri skupine: dvije sa starijim naglaskom: I. zagorsko-međimurska i II. donjosutlansko-žumberačka te dvije s mlađim naglaskom: III. turopoljsko-posavska i IV. križevačko-podravsko. (Ivšić, 2012: 42). Zvonimir Junković pak je u djelu „Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta“ objavio je svoje teze o podrijetlu kajkavštine. Junković se kritički osvrće na Ramoševa istraživanja te odbacuje njegovu tezu da je kajkavština dio slovenskoga jezika. Istaknuti hrvatski jezikoslovac Dalibor Brozović proučavajući podjele Aleksandra Belića i Stjepana Ivšića, ali i nekih glasovnih karakteristika kajkavsko narječje dijeli na šest dijalekata: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, donjosutlanski i goranski.

---

¹ Konzervativni su oni koji čuvaju staro mjesto naglasaka (metataksa), a u revolucionarnima se mjesto naglasaka promijenilo (metatonija).

(Lončarić i Celinić, 2010: 84). Mijo Lončarić pak u kajkavsko narječje svrstava petnaest dijalekata: središnjozagorski, samoborski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, gornjosutlanski, plješivičko-prigorski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjolonski (južnomoslavački), sjevernomoslavački, gornjolonski, glogovničko-bilogorski, (virovsko) podravski, goranski (gorskokotarski), donjosutlanski. (Lončarić, 1996: 146). Mjesni govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu kajkavskoga narječja koji se prostire na području Međimurske županije. Taj se dijalekt dijeli na tri podijalekta, a svetomatski govor pripada njegovu donjem podijalektu.

Cilj je ovoga diplomskog rada pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ istražiti i opisati fonološke i morfološke jezične značajke govora Svete Marije. U radu se donose primjeri iz analiziranoga zvučnog zapisa govora izvornih obavjesnica te Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora.

2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu

Međimurska županija smještena je u najsjevernijem dijelu Republike Hrvatske, a omeđena je rijekama Murom i Dravom. Prema popisu stanovništva iz 2011.² Međimurska županija ima 113.803 stanovnika, a podijeljena je na tri grada (Čakovec, Prelog i Mursko Središće) te 22 općine među kojima je i Općina Sveta Marija.

Općina Sveta Marija nalazi se u najistočnijem dijelu Međimurske županije. Budući da se Međimurje dijeli na donje i gornje, Općina Sveta Marija nalazi se u donjem, nizinskom dijelu, a sastoji se od dvaju mjesta, Svete Marije i Donjeg Mihaljevca. Općina se proteže na 23.40 četvornih kilometara, a prema popisu stanovništva iz 2011.³ ima 2.317 stanovnika, od toga Sveta Marija ima 1.594, a Donji Mihaljevec 723. Općina Sveta Marija nalazi se dvanaest kilometara istočno od grada Preloga te 25 kilometara od glavnoga grada Međimurske županije, Čakovca. S istočne strane graniči s općinama Donji Vidovec i Donja Dubrava, dok sa zapadne strane graniči s općinom Prelog, odnosno mjestima Čukovec i Draškovec koje pripadaju toj općini. S južne strane je rijeka Drava koja odvaja mjesto od Podravine, a na sjeveru se nalazi granica s Mađarskom.

Mjesto Sveta Marija u pisanim se povijesnim izvorima iz trinaestoga stoljeća ne spominje, već se prvi put spominje 1467. godine (mađarski popis stanovništva), i to pod imenom Altarec (*Alltarcen*, kajk. *altar* > *oltar*), a 1478. godine spominje se i mjesto Družilovec (*Drusilovecz*) koje se nalazilo pored Altarca. Budući da je u Altarcu bila sagrađena kapela, najvjerojatnije iz petnaestoga stoljeća, u kojoj se nalazila „glasovita čudotvorna Gospina slika (...) jedna od najpoznatijih štovanih slika Majke Božje“ (Francić, 2008: 53) (posvećena svetici Mariji), godine 1638. mjesto se javlja i kao *Szent Maria* (hrv. Sveta Marija). To se ime počinje usporedno upotrijebljivati s imenom Altarec, da bi se ustalilo 1789. godine kada je utemeljena župa. Otada se imena Altarec i Družilovec (koji se pripojio Svetoj Mariji) potpuno gube. Budući da je Međimurje pripadalo Mađarskoj, mjesto je imalo mađarski naziv *Muraiszentmária*, odnosno Sveta Marija na Muri, dok se u dokumentima Zagrebačke nadbiskupije do 1918. godine mjesto zvalo Sveta Marija u Međimurju. Mjesto je u vrijeme jugoslavenske vlasti preimenovano u Marija na Muri, no devedesetih se godina opet vraća ime Sveta Marija.

---

² Međimurska županija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)

³ Sveta Marija. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)

Sveta Marija nalazi se na ravnici donjega Međimurja, a prostire se uz tok rijeke Drave na kojoj se nalazi hidroelektrana Donja Dubrava. Mjesto se danas dijeli na *Gornji kraj, Doljni kraj, Prekmostje, Črna Pešta, Belji Beč* i *Drum*. Gornji i Doljni kraj nekada je dijelilo korito (koje i danas postoji), a nazvano je *Veljki most*. U Gornjemu se kraju nalazi crkva pa se smatra da je taj dio nekada bio Altarec, a Doljni kraj Družilovec. (Usp. Frančić, 2008). Mjesto krasi kasnobarokna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije koja je sagrađena 1782. godine (na mjestu nekadašnje kapelice). Danas mjesto ima 1.594 stanovnika. Etnici se nazivaju *Svetomarščani* i *Svetomarščice*, a pridjev od imena je *svetomarski*. Stanovništvo se nekada bavilo poljoprivredom, ali danas je to sve rijeđe pa većina stanovnika radi u privatnim tvrtkama u okolnim naseljima te gradovima Prelogu i Čakovcu. Sveta Marija jedno je od većih mjesta u Međimurju pa ima poštu, mnogo trgovina, ugostiteljskih objekata, poduzeća i obrta, javnih ustanova (osnovnu školu, vrtić, opća i stomatološka ordinacija, ljekarna), ali i mnoga kulturna i sportska društva te udruge. U svim tim organizacijama mještani rado sudjeluju. Mjesto ima i svoju etnografsku zbirku u kojoj se čuva dio materijalne baštine Svete Marije. Izrada čipke na batiće obnovljena je 1995. godine, a u lipnju 2010. godine osnovana je udruga „Svetomarska čipka“. Te je iste godine svetomarska čipka postala zaštićeno nematerijalno kulturno dobro s oznakom izvornosti, a simbol svetomarske čipke, *batek* s namotanim koncem dio je i svetomarskoga grba. Najčešća muška imena u mjestu su Ivan, Stjepan i Josip, a ženska Marija, Katarina i Ana, dok su najčešća prezimena mještana Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak i Frančić. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muola*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *obědovaly smø* (*objedovali smo*) – DD *obedovály smø*; SM *klěncar* – DV *klěncar*) te leksiku (npr. SM *šúđer* (*šljunak*) – DD *prouda*; SM *rúžžity* – DV *rúnity*; SM *vřčók* (*povrtnjak*) – DD *vřčak* (u svetomarskome govoru riječ *vřčak* označava posudu za vodu); SM *fášňak* – DV *fášenk*).

3. Dosadašnja istraživanja

Početak šesnaestoga stoljeća postoje prvi zapisi koji određuju donjomeđimurske i gornjomeđimurske govore. Međutim početkom devetnaestoga stoljeća u Međimurju se već i jasno razlikuju „tri govorna područja (donje, srednje i gornje), što je vidljivo iz Kukuljevićevih zapisa usmenih pjesama i Valjavčevih zapisa usmenih pripovijedaka“ (Zvonar, 2000: 383), a razlike se očituju na fonetskoj, fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj planu, za razliku od sintaktičkih koje su zanemarive. Početci istraživanja međimurskih govora započinju 1896. godine kada je Vatroslav Oblak napisao prikaz govora Svetoga Martina da bi ga usporedio sa susjednim slovenskim govorima. Godine 1936. Stjepan je Ivšić u svojoj studiji međimurske govore svrstao u prvu skupinu s obzirom na akcentuaciju (uz zagorske, ludbreške i plješivičko-jaskanske).

Duro Blažeka u svojoj knjizi „Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja“ podijelio je međimurski dijalekt također na tri osnovne skupine pri čemu su mu temeljni kriteriji za podjelu odnos refleksa jata i poluglasa u nenaglašenoj poziciji te odnos slogotvornoga /i/ stražnjega nazala. (Blažeka, 2008: 12)

Ovim se kriterijima međimurski dijalekt dijeli na tri skupine, donji, srednji i gornji:

a) skupinu donjih poddijalekata čine:

- *preloška* skupina (Čehovec, Donji Kraljevec, Otok, Prelog)
- *goričanska* skupina (Donji Hraščan, Goričan, Hodošan, Palinovec)
- *donjodubavska* skupina (Donja Dubrava, Donji Vidovec, Kotoriba)
- *serdaheljska* skupina (Fičehaz, Kerestur, Mlinarci, Serdahelj)
- *orehovička* skupina (Orehovica, Podbrest, Sveti Križ, Vularija)

Prijelazni govori unutar donjega poddijalekata čine:

– *draškovečka podskupina* – prijelazni govor između preloške i donjodubavske skupine (Cirkovljan, Draškovec, Hemuševac, Oporovec, Čukovec, Donji Mihaljevec, Sveta Marija)

– *Sveti Juraj u Trnju* – prijelazni govor između preloške i goričanske skupine

b) srednju skupinu poddijalekata čine:

– *podturenska* skupina (Dekanovec, Gardinovec, Ivanovec, Novakovec, Podturen, Pribislavec, Štefanec)

– *subotička* skupina (Belica, Domašinec, Držimurec, Mala Subotica, Strelec, Turčišće)

– *čakovečka* skupina (Čakovec, Dunjkovec, Gornji Hrašćan, Gornji Kuršanec, Kuršanec, Mačkovec, Pretetinec, Mihovljan, Novo Selo na Dravi, Novo Selo Rok, Pušćine, Savska Ves, Strahoninec, Šandorovec, Šenkovec, Totovec)

– *lopatinečka* skupina (Brezje, Frkanovec, Gornji Mihaljevec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Merhatovec, Prekopa, Slakovec, Vučetinec, Zasadbreg)

– *vratišinečka* skupina (Ferketinec, Gornji Kraljevec, Krištanovec, Križovec, Miklavec, Selnica, Štrukovec, Vratišinec, Zebanec, Žiškovec)

Prijelazni govori unutar srednjega poddijalekta čine:

– govor Sivice – prijelazni govor između vratišinečke i podturenske skupine

– govor Knezovca – prijelazni govor između lopatinečke i vratišinečke skupine

Prijelazni govor između srednjega i gornjega poddijalekta čine:

– govor Dragoslavca – prijelazni govor između lopatinečke i štrigovske skupine

– macinečka podskupina – prijelazni govori između stanetinečke i čakovečke skupine govora

c) skupinu gornjih poddijalekata čine:

– *svetomartinska* skupina (Donji Koncovčak, Hlapičina, Mursko Središće, Peklenica, Praporčan, Sveti Martin na Muri, Vrhovljan, Žabnik)

– *štrigovska* skupina (Banfi, Grabrovnik, Raskrižje, Robadje, Štrigova, Železna Gora)

– *stanetinečka* skupina (Bogdanovec, Gornja Dubrava, Martinuševec, Preseka, Sveti Urban, Sveti Vrban, Stanetinec, Vugrišinec, Vukanovec) (Blažeka, 2008: 14)

Govor Svete Marije stoga pripada kajkavskome narječju, odnosno međimurskome dijalektu koji je Blažeka svrstao u donji poddijalekt i draškovečku podskupinu. Draškovečka podskupina prijelazna je podskupina između preloške i donjodubravske skupine govora. Draškovečku je podskupinu „podijelio na dva dijela: istočni (Donji

Mihaljevec, Sveta Marija) i zapadni dio (Cirkovljan, Draškovec, Čukovec, Oporovec, Hemuševac)“ (Blažeka, 2008: 99), zbog veće sličnosti preloškoj skupini. U prijelazne karakteristike s donjodubravskom skupinom govora navodi sljedeće značajke:

- a) /s/ se palatalizira ispred prednjih samoglasnika (posebice u istočnome dijelu)
- b) većina glagola III. i IV. vrste ima nastavak *-jǫ* u 3. l. mn. (kao u donjodubravskoj skupini), a *-yste* u 2. l. mn. (kao u preloškoj)
- c) čuva se *ń* i u glagolskome prilogu trpnome
- d) refleks *d' > ǰ* (istočni dio), a *d' > ǰ / j* (zapadni dio) (Blažeka, 2008: 99)

Mijo Lončarić u svojoj se knjizi *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)* u poglavlju *Istočno Međimurje* bavio govorima istočnoga Međimurja, a to su Donja Dubrava, Kotoriba, Donji Vidovec i Marija na Muri (današnja Sveta Marija). U tome je poglavlju usporedno i ukratko opisao akcenatski sustav, vokalizam, konsonantizam, morfološke značajke te tvorbu antroponima navedenih mjesnih govora.

4. Metodologija istraživanja

a) Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja opisati mjesni govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini.

b) Zadatci istraživanja

Iz postavljenoga cilja proizlaze sljedeći zadatci:

- na temelju dosadašnjih spoznaja o međimurskome dijalektu i mjesnome govoru Svete Marije sastaviti Upitnik za terensko istraživanje
- ispuniti Upitnik za terensko istraživanje mjesnoga govora te snimiti razgovor na različite svakodnevne teme s izvornim govornicima
- transkribirati zvučni zapis razgovora
- na temelju terenskoga istraživanja opisati govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini
- zaključno promatrati jezične osobitosti svetomarskoga govora u kontekstu susjednih govora

c) Obavjesnice

S obavjesnicama Marijom Matjačić (r. 1931.), Katarinom Frančić (r. 1937.), Marijom Pintar (r. 1952.) i Đurđicom Erdelji (r. 1966.) ispunjen je terenski upitnik i sniman razgovor na teme: *Brõņę kurúę v sęly, Čéxára v sęly, Kák pøk vâm sę nęgda kurúza rúžžila?, Kák vâm sę nęgda vēš pról?, Kák sọ býly sváty nęgda?, Mlatílka, Fášńak i Bádńak.*

5. Rezultati istraživanja

5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije

5.1.1. Vokalizam

Govori se „unutar jednoga jezika (...) razlikuju po glasovnome sustavu i njihovim svojstvima, a to znači po tome koliko kakvih glasova ima.“ (Zvonar, 1999: 62) Budući da se izgubila opreka po kvaniteti, trebala su se nekako nadoknaditi razlikovna obilježja koja postoje u govorima. Posljedica takva sustava jest povećanje voklanoga sustava, tj. „prefonologizacija fonološkim sredstvima druge vrste“ (Lončarić, 1990: 73) što je rezultiralo dobivenim samoglasničkim sustavom od deset do četrnaest samoglasnika. U međimurskome dijalektu postoji jedan deseteročlani monofonški inventar u naglašenoj poziciji: i, i̇, u, ʊ, ɛ, o, e, ɔ, ɛ̇ i šest diftonških, dok u nenaglašenoj dva monofonška, a silabem je i r. Draškovečka podskupina govora, kojoj pripada i svetomarski govor, ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, i̇, ɛ, e, ɛ̇, u, ʊ, o, ɔ, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ʊ, e, a. (Blažeka, 2008: 22). U svetomarskome govoru potvrđen je naveden samoglasnički sustav: *Za zójtrək sʊ bīļę: ćúrķę, rěbra pečćęna, hládņętina i zdīgany kʊlʊčy z ʊrěhy, z mákʊm y peréc.; Žęņę, sáky dęn kʊja ję kák mʊgla, a kʊja ję preprʊvľala kʊlʊčę sę zvʊla sʊkačćica.*

5.1.2. Ostale vokalske značajke

5.1.2.1. Refleks jata

Refleks je jata u svetomarskome govoru ekavski. U hrvatskome se sustavu jat bilježi posebnim vokalom (ě), no u svetomarskome se govoru može pretpostaviti kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno (ɛ̇):

– jat kao zatvoreno e (ɛ): *Véter jʊkʊ púšę.; M'ėsec je pún.; Prırʊda je lėpa.; Bėlo plʊtnʊ.* (Upitnik); *A ʊny sʊ rėkly da ję tú jėdęn lėpy cvět zrósel, da sy ję mlʊdęnec zábrial jėnʊga jʊkʊ lėpoga cvėta v nívęm cvėtnako.; Tʊ vám ję bīļ m'ėsec dni dʊk sę nę sʊ kurúza pʊbrʊla.; Tú sʊ vám sę popėvale starínsķę dʊmʊčę pėsme, a pʊslę tʊga sʊ mʊžy nėkaj pʊčęly prepovėdaty káj sę dę dʊgʊdilʊ jer ję nę bīļ teļęvızʊra nity rádija.*

– jat kao otvoreno e (ɛ̇): *Mʊjy mámy ję ták rėkla, sʊ bīļ stárešę sęstrę i púčę:...*

5.1.2.2. Refleks poluglasa

Bitna karakteristika u vokalizmu kajkavskih govora koju je utvrdio Stjepan Ivšić jest jednačenje jata i poluglasa, tzv. prva kajkavska jednadžba ($\epsilon > \epsilon < \text{ə}$). (Lončarić, 1996:

71). Kako Blažeka (2008: 52) navodi, jednačenje jata i poluglasa u naglašenu sustavu jedan je od kriterija za podjelu međimurskoga dijalekta na poddijalekte. Naime u donjem i srednjem poddijalektu izjednačeni su pa se na mjestu poluglasa nalazi zatvoreni e-samoglasnici za razliku od gornjega poddijalekta gdje nisu izjednačeni, pa se tamo poluglas ostvaruje kao otvoreni e-samoglasnici. Poluglas se u svetomarskome govoru ostvaruje i kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno e (e):

– poluglas kao zatvoreno e (ɛ): *Dén ję lépi.; Sén mọ ję ópal na jóči.* (Upitnik); *Žęņę, sáky dén kọja ję kák mógla, a kọja ję prepróvłala kólóčę sę zvóla sokačica.*

– poluglas kao otvoreno e (e): *Donésły sọ toga péfca mlódenco, tę jéden ję išł núter k sokačicy.*

5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala o i slogotvornoga /

U mjesnome govoru Svete Marije slogotvorno se /izjednačilo sa stražnjim nazalom o što je potvrđeno primjerima iz Upitnika: *Na óbrózo mọ ję sóza.* (Na obrazu mu je suza.); *Bólí mę rọka.* (Boli me ruka.); *Désna rọka ję jákša ód lęve.* (Desna ruka je jača od lijeve.); *Sóncę sę skrılọ za óbláķę.* (Sunce se sakrilo iza oblaka.) Primjer iz oglednoga govora je: *Ję, bórmeš, na róķę, dvę lóty skúpa pak sę tọ drúzgalọ, málo sím, málo tọ.*

5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji

U svetomarskome govoru mogu biti naglašeni svi samoglasnici.

Samoglasnik a u naglašenoj poziciji u svetomarskome govoru: *V jútro ráno sọ sę zíšł, zíšly težóky pre gázdy.; Žęņę, gázdarice, sọ klále dọmaj kọkọšy, púřę, ráce, góskę. Sọ máma i jápa né dọly, ję zdrávomárijó zvónilọ smọ móraly bíty dọmaj.; ..., Bába gļivę bróla“.*

Samoglasnik e u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno, zatvoreno i srednje.

– primjeri otvorenoga e: *Móty mámy ję ták rékla, sọ bíļę stárešę sęstre i púčę: „Znóš káj Bóra, jó sęm tí jéno kọkọš ząklala, ne móra jóťęc znáty káj sęm jó naprójla.; Priję tjéden dni nek sọ, priję tjéden dni nek sọ pọčęli sváty sọ sę prepróvłaly kólóčy sakojóčky pre mlódenky dọmaj.*

– primjeri zatvorenoga e: *Brólo sę cély dén.*

– primjeri srednjega *e*: *Dóšla je jěšen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje móčy.; Čéxára?; Tó vám je čéxaňe pėrija.*

Samoglasnik *i* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao i u štokavskome: *Akó je bilo púnó treblóčy, je bilo prije gótovo, a akó je bilo méně treblóčy, borměš se trėbilo i do pólnóčy.; A dok je bilo gótovo, gázdarica je doněsla na gúnó rákijo domóčó i móšta, a pósle tóga je doněsla zdiganě kolóčě, napúněne, nafilaně, namótaně z orěxy, z mákom i z ružičy.*

Samoglasnik *o* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno (o), zatvoreno (o) i srednje o:

– primjeri otvorenoga *o* potječe uvijek od *a*: *Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama.; Je, kó je kák bil i bogóty i síkakvy.; Tó je plěsala mlódenka, pocnehóla i děvęř i zástavnáky.*

– primjeri zatvorenoga *o*: *A pósle pok se plěsalo za mlódenko jer je mlódenka sy stęgala cípele pó šúdro dok je išla f cirkvo na vjenčáňe.; Mára so doněsly f čášy svėto vódo i gránčico i pošvětily so mlódenko i rékly so: „Ídi čěrka, ídi, děj tí Bók srěčnoğa póta, bódy tám přę drúgy mámy dóbra kak si bila i prí meni.*

– primjeri srednjega *o* ostvaruje se kao i u štokavskome: *On je pítal „káj ví óčęę?“*

Samoglasnik *u* također se ostvaruje kao u standardnome jeziku: *Tó se núter kurúza púščala.; Tó se zvóla mašina rožžáča za rúžžyty kurúzo.; A dok je bilo gótovo, únda so děčky na čěšęl, borměš, fúčkaly i ígraly káj smó se vúčily někaj plěsaty.*

Slogotvorno *r* (*r*) u svetomarskome se govoru izgovara kao i u standardnome jeziku: *So vám, borměš, vzímy lėda třly ak so né měly vódo káj se vóda zmřzla, úna so múšky nópry išly třt káj so žěňe móglę íty v Dróvo věša přót.; Přvy kój je išęl je mėl pėfca, vělkoğa, nakínčęnoğa s čerlėnym, z bělym, sakójóčkym póntlękyma.*

5.1.2.5. Umetanje samoglasnika

Umetanje samoglasnika uobičajena je pojava u međimurskim govorima. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježen je primjer u riječi *crkva* u kojoj je došlo do umetanja samoglasnika *i*: *I ták je tó spričóvaně přěšlo, dóly so mlódenko i išly so, póworka, f cirkvo na vjenčáňe.; Dóšly so vám s cirkve dímo, úna je bil přę mlódenki óbed.*

5.1.2.6. Redukcija nenaglašenih samoglasnika

Redukcija samoglasnika uglavnom dolazi u nenaglašenoj poziciji. Do gubljenja dolazi zbog brzoga tempa govora, ali i činjenice „da se sva silina izgovora prenosi na naglašeni slog pa je izgovor nenaglašenih samoglasnika najprije vrlo oslabljen i reduciran, a na kraju i u nekim primjerima dolazi i do otpadanja.“ (Blažeka, 2008: 61). Gubljenje samoglasnika može biti na svakoj poziciji u riječi. Neki su od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ídęm tám*; *Dójdý sím*. (Upitnik); *Náşy máma né ták*; *Žęęę, sáky dęn kója je kák móglá,...*; *Tí pozóvi púęę i nék dójdejo večęę na čęhářę, málo se z děčkima nék zidejo i nék se málo upóznajo*; *I zútra je bílo nazóje ták*.

5.1.2.7. Promjena aj > ej

U međimurskome dijalektu „česta je promjena aj u ej“. (Blažeka, 2008: 67) Blažeka se osvrće na imenicu *jaje* (*jějce*) za koju navodi da je u većem dijelu međimurskoga dijalekta zabilježena razlika koja se ostvaruje kvalitetom naglašenoga samoglasnika. Drži da „u značenju 'rasplodna stanica (ptica i drugih životinja) ovalna oblika, u ljusci' ta imenica u N mn. glasi *jějce* (ili *jějcy* – zbog analogije prema imenicama ž.r. (...), a u značenju „testisa“ *jójca/jójcy*.“ (Blažeka, 2008: 67).

U svetomarskome govoru imenica *jaje* u N jd. glasi *jájce*, no u N mn. može glasiti i *jějce/jějcy* (vrlo rijetko i uglavnom kod starijih) te *jójca/jójcy* bez obzira na to radi li se o rasplodnoj stanici ovalna oblika ptica i drugih životinja ili muških sjemenika. Primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Bíl je gráx z móščęm, sír i jójca kúxana, kó je več káj měl*.

5.1.3. Akcenatski sustav

Kada se govori o prozodijskome sustavu kajkavskoga narječja, Mijo Lončarić (1996: 58) spominje pet sustava, a međimurske govore svrstava u posebnu E skupinu. Razlog tomu je što „noviji razvoj ide u smjeru stanja koje danas nalazimo u Međimurju, tj. prema ukidanju svih prozodijskih opreka osim mjesta siline (...).“ (Lončarić, 1989: 122) Blažeka (2008) drži da na području cijeloga dijalekta nema parova riječi gdje bi kvaniteta bila fonološki relevantna, već se svaki naglašeni samoglasnik u nekoj toničkoj riječi može proizvoljno izgovoriti i kratko i dugo čime se slaže s Lončarićem da je „fonološki relevantno samo mjesto siline (...).“ (Lončarić, 1990: 190). Oba se autora slažu i da u istočnome, donjem Međimurju, osim ukidanja opreke po tonu, dolazi i do ukidanja kvantitete. Prema tome modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvaniteta, duljina i

kraćina sloga, tj. samoglasnika, nemaju značaja na razini fonema i riječi, ali imaju ulogu na rečeničnoj razini. Takav primjer zabilježen je i u govoru Svete Marije: *Mójy mámy je tak rěkla, so bily stárešę sęstre i puce: „Znoš káj Bora, jó sem ti jęno kókoš záklala, ne mora jótęc znáty káj sem jó naprójla.* Blažeka (2008: 17) navodi da dulji izgovor naglašenoga samoglasnika izaziva naprimjer srdžbu, ljutnju, ironiju, suosjećanje, čuđenje, nestrpljivost, što je ovjereno i u svetomarskome govoru: *Žęne, káj, té so bily slóbodnę, plęsaļę so do jútra, vrága.* Međutim zato ne može izražavati neutralnost govornika spram osobe kojoj je to upućeno kao što je to kod kratkoga izgovora. Posljedica intenziteta ostvaraja siline na naglašenome slogu jest „slabljenje samoglasnika koji nisu naglašeni“ (Blažeka, 2008: 17), odnosno dolazi do labavosti izgovora ili gubljenja, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Dę so dvo, dvě snęxę bily i té dvo móžy, jápa, máma, story máme, káj jó znóm, tó tje, púnę nás ga bily.*

Mjesto naglasaka može imati i razlikovnu vrijednost u pojedinome obliku riječi čime se ostvaruju različite riječi i njihovi oblici. Blažeka (2008: 19) navodi primjer *Svéta Máryja* (toponim) i *Maríja* (Blažena Djevica Marija). U govoru Svete Marije može biti naglašen svaki slog bez obzira na položaj u riječi, npr. *Úna so pok slámo móžy na kóla namétaly, dvo moški.* Iako prema pravilima tonička riječ ima samo jedan naglasak, „neke dulje riječi imaju uz osnovni naglasak još jedan naglasak, manjega intenziteta“ (Blažeka, 2008: 18), a zbog duljine riječi dijele se na dvije izgovorne cjeline. Takva stanja javljaju se i u govoru Svete Marije u:

– u složenicama: *So máma i jápa né doly, je zdrávomáriję zvónily smę móraļy býty dómaj.*

– u superlativima: *...nájstárešy član...*

– u prijedlogu *nikad*: *Jápa so, óny so nigdór né káj jápa díšel, a máma po jápo a-a.*

U nenaglašene oblike riječi spadaju proklitike i enklitike. Nenaglašeni veznici i prijedlozi su samo proklitike, a primjer iz svetomarskoga govora je: *V jútro ráno so se zíšļ, zíšļy težoky pre gázdy.; I z jábukamy i sírom i, no...,* dok i proklitike i enklitike mogu biti:

– kraći oblici nesvršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *Jó sem bila jókę mála únda.; Mójy mámy je tak rěkla, so bily stárešę sęstre i puce: „Znoš káj Bora, jó sem ti jęno kókoš záklala, ne mora jótęc znáty káj sem jó naprójla.*

– svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti*, primjer zabilježen u govoru je: *Bom još nekaj povédala.*

– aorist pomoćnoga glagola *biti* koji je u svim licima isti (*by*) što je potvrđeno primjerom iz govora: *Bók ošlobódy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, ne.*

– enklitike osobnih zamjenica u dativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...,Znóš káj Bóra, jó sém tí jénø kókøš záklala,...*

– enklitike osobnih zamjenica u akuzativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...drúgač by ga bíla šokačica z młínčańakøm pø glóvy vúdrila.*

– enklitika povratne zamjenice u dativu što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...unda si sy móglá tóga děčka zéty.*

– u prijedložnim sintagmama s klitičkim oblicima osobnih zamjenica i povratne zamjenice naglasak se prenosi na prijedlog, što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...úna sę išlo pó ne i mlótilø sę z mlatilkø, mašinø, kak kømbáj ję bíl; Pøsę sę išlo ná polę.*

Prenošenje naglaska na prijedloge, navodi Blažeka (2008: 20), javlja se faklutativo:

– u svezama prijedloga i imenice koje nisu enklitike, a u svetomarskome je govoru potvrđen u primjeru: *Ję, tětęc sø dišly mõm pøpølnę, a tęca Jóna úna pó ńega večęr.*

– u svezama prijedloga i imenica u akuzativu pri izricanju kretanja, primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Pøsę sę išlo ná polę.*

Također prenošenje naglaska na prijedloge u svetomarskome se govoru javlja i stalno, i to:

– u spojevima prijedloga i pokaznih zamjenica: *Vú tem sę išlo ńęgda f cirkvø, aly sí smø išly.; Tø ję bíla vęłka plófta slámę ták káj smø pótly mõgly y spáty nó te slámy mi děca.*

– u negacijskim oblicima glagola: *ńęmręm, ńęmręš, ńęmrę, ńęmręmo, ńęmrętę, ńęmrø/ńęmręjø* (Upitnik).

5.1.4. Konsonantizam

Najveći se broj suglasnika „u međimurskim govorima izgovara kao u hrvatskom standardnom jeziku (...).“ (Zvonar, 1999: 65). Za draškovečku podskupinu, kojoj pripada i svetomarski govor, sljedeći je suglasnički inventar (Blažeka, 2008: 68):

Sonanti: v	m	Šumnici: p	b	f		
l	r	n	t	d		
j	ɫ	ĩ (ń)	c	s	z	
			č	ž	š	ž
			k	g	x	

Mijo Lončarić (1990: 197) pak ne navodi sonant ĩ, već samo ń. U mjesnome govoru Svete Marije potvrđeni su svi suglasnici (osim ĩ): *Cęli dęn pōst ję bıl.; Vų tęm sę išło nęgda f cirkvę, aly sį smę išły.; Ję, mlōdenka ję mōrala priję pōlnōč ędity ęt svōjy rōditęly k rōditęlima dę bōdę snęxa.; Tō sę zvōla mašina rōžžāca za rōžžyty kurūzę.; Dōšla ję jęsen, o jesęnskę dųge nōčy kę prespāty nęję mōčy.*

5.1.5. Ostale konsonantske značajke

5.1.5.1. Suglasnik v

Fonem v „u distribuciji može imati osobine i sonanta (ispred suglasnika i iza šumnika) i zvučnog opstruenta sa šumnikom f kao bezvučnim parom“ (Blažeka, 2008: 69). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Pōsłę sę vām zmįsłyly nękvoga, ōvoga, slōžily sę š čāvly pak sę tō nękak na rōkę slōžilo, tō sę zvōlo rōščōl, rōžžōlyn.; A pōsłę ũnda nęgda sę nękva mašina stvōrila z jęnim vęlkim kōtōčom.; Tę kōtōč sę vřtel, vřtel; Kāk pōk by sę bily drųgač nāčily plęsaty i dę by sę bily nęgda zišly.; Ję, tō ję tākof ębičaj bil,...*

Fonem v izgubio se u mnogim suglasničkim skupinama kao što smo ovjerili u mjesnome govoru Svete Marije:

- a) */vs/ > /os/: *Nęsę sę mōgly sxōžaty kak vę, sę pō sót; Dōk sę sō rōdbina skųtyla, bıl vām ję zōjtręk.; Ję, kō ję kāk bıl i bōgōty i sıkakvy; Sāky ję mōral nękaj dāty.; Na sākem križōņę ję bıl plęs.; Tų sę zišla sō rōdbina.; Tō vām ję bילו m'ęsec dni dōk sę nę sō kurūza pōbrōla.; Tō vęč sāky znō kāk tō idę.*

- b) */vk/>/ok/: *vnúk; fčěra*. Kod jedne obavjesnice primjećen je i primjer *unuk* što je tipično za štokavske govore te se tu primjećuje prodor standardnoga jezika u mjesni govor.
- c) /hv/ → /f/: *Fálem bōdy Jězoš Krístoš...; Ná se věķe Bōk je fōle vrēden*.
- d) redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r̥/ u istome ili sljedećemu slogu. U Upitniku su potvrđeni sljedeći primjeri: *třdō (tvrdo)* i *čětrřtek (čtvrťak)*, no redukcija nije zabilježena u primjeru *Sveķřva žíví nad námy*. (*Svekrva živi iznad nas*.)

Fonem *v* reflektira iz staroga skupa *və-i prijedloga *və-kada se nalazi ispred zvučnih suglasnika i sonanta. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *V jútrō ránō sō se zíšl, zíšly težōky přē gázdy...; ...úna sō múšky nōpry išly třt káj sō žēņē mōgļē ity v Drōvo vēša prōt.; F sōbōtō v jútrō ránō, zaróm, sō dōšly bandísty kōjy sō xōdalj pō rōdbiny pozōvat.; V dvē vūre smō išly kōsit žítō.*

U svetomarskome govoru *v* ispred bezvučnih suglasnika dolazi kao [f]: *I dōk se tē vēš ōpkūxal f kōtlō s pēpēlōm, úna sō ga nēkam pōk dēly razmákat, pōk f kōříta i k Drōvi prōt.; Māma sō dōņēsly f čášy svēto vōdō...; Vū tēm se išlo nēgda f cirkvō, aly sí smō išly. Akō pēmō kām f sēlo...*

Fonem *v* ispred *f* i *v* dolazi kao *vo*, a u svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer: *Úna smō pēlajly, vō vené, tú na gmōjņō i tú sō dōšly z mlatílkōm i mlōtíly smō.*

Prijedlog *və ispred *x*, koji se tada gubi, u govoru Svete Marije prelazi u *f*: *Akō je nē dō pōlnōč díšla, úna sō vām dēčky dōņēsly kurzínē nūter y xityly sō kurzínē fížo káj bō špōt.*

Fonem *v* u poziciji naglašenoga prijedloga u svetomarskome govoru dolazi kao *vù*: *A vút kōtēl sō vām dēly bēlōga vēša ōpkōxōvat, a pisanōga sō sōřtērajly, pak sō žēņē na rōķē prōļē y na rířļō.; A tō se únda dōvalō vú tō kōřpō štō je káj dēl,...* U primjeru prijedloga *vút* (*u taj*) dolazi do spajanja prijedloga *vi* pokazne zamjenice.

Prefiks *və ispred sonanta i zvučnih suglasnika u svetomarskome govoru daje *v*: *Sō vām, bōřmēš, vžímly lēda třly ak sō nē mēly vōdō káj se vōda zmřzla, úna sō múšky nōpry išly třt káj sō žēņē mōgļē ity v Drōvo vēša prōt.*

Blažeka navodi da u preloškoj skupini i draškovečkoj podskupini „ispred bezvučnih suglasnika u toj poziciji fakultativno može prijeći i u *x*. Kada je *f* u sredini riječi, te dvojnosti nema“ (Blažeka, 2008: 70) što je ovjereno i u govoru Svete Marije: *Kák pòk by sę bíly drúgač náfčily plęsaty i dě by sę bíly nęgda zíšly.*

Blažeka (2008: 71) navodi da prefiks *və prelazi u *x* ispred *m*: *xmity*, *xmręty* te da je u svetomarskome govoru potvrđeno *v* u glagolu *vm'ority*, no Upitnikom za terensko istraživanje potvrđen je glas *x*: *xmórity*.

U kajkavskim je govorima često i protetsko *v*, no s glasom *u*. U svetomarskome su govoru zabilježeni primjeri iz Upitnika: *vúčity*; *vújča*; *vúra* te primjeri iz ovjerenoga govora: *Ták nám je bílo jókò lépo, dóšlo je polnóč ily dęšet vúr, već kák je bílo, smò sę rezišly.*; *A dok je bílo gótovo, únda sò dęčky na čęšę, bórmeš, fúčkały i igrały káj smò sę vúčily nękaj plęsaty.*; „*Jeę dęte drógò, akò náš znòla vēša zgróxnoty káj sę narúda dok ga vúdiriš, náš mógla snęha býty.*“; *V dvę vúre smò išly kòsit žítò.*

Glagoli IV. vrste s nastavkom *-avyty*, kako Blažeka (2008: 69) navodi, u cijelome međimurskom dijalektu mogu imati lik *-ajty*. Gubljenjem *v* i dodavanje *j* izbjegava se hijat. Takva se osnova primjećuje u imperativu i glagolskome prilogu radnom u muškome i srednjemu rodu jednine te svim rodovima množine. U svetomarskome je govoru zabilježen primjer glagola *splávyty* (*isprati*): *Vęša je trę bílo nęgda znáty opráty, splájty i gróxaty.*

5.1.5.2. Suglasnik *x*

Suglasnik *x* „u donjem se Međimurju ostvaruje svugdje gdje mu je mjesto po etimologiji: *oreh, kruh, muha, gljuhi, sneha, hrast.*“ (Zvonar, 1997: 67) Međutim suglasnik *x* „fakultativno se gubi u svim svezama prijedloga i A mn. zamjenica '*ony*, '*one* i '*ona*“ (Blažeka, 2008: 71) te u takvim situacijama naglasak uvijek prelazi na prijedlog, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru: *Úna da sę sp"ósošilo stájcaj, úna sę išlo pó úe i mlótilò sę z mlatilkòm, mašínòm, kak kòmbáj je bíl.* Također, glas *x* gubi se u prezentu glagola *htjeti* što je potvrđeno Upitnikom: *óčem, óčęš, óčę, óčemò, óčęte, óčò|óčęjo.*

Zanimljiva je imenica *orah* (*órex*) za koju Blažeka navodi da je u Svetoj Mariji, Donjem Mihaljevcu i Cirkovljanu naišao na *oref*, „gdje nije jasno je li *x* prešlo u *v*, koje se tada obezvučilo ili je direktno prešlo u *f* imajući u vidu povezanost tih suglasnika u nekim

govorima“ (Blažeka, 2008: 70) donjega poddijalekta. U svetomarskome su govoru potvrđena oba oblika: oblik *óręfi óręx* kod starijih ispitanica (r. 1931. i 1937.), a oblik *óręx* kod mlađih ispitanica (r. 1952. i 1966.). Množinski oblici potvrđeni su i kao *oręxy* i kao *ręxy*: *A pősę tōga ję dōnésła zdıganeę kōlōčę, napúnęneę, nafılaneę, namōtaneę z oręxy, z mākōm i z rużıčy.; Nęgda sō sę ręxy prōdaly,...*; *Ję, i z ręxy, káj pōk.*

Kod nekih oblika riječi dolazi do proteze, odnosno v prelazi u x, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru primjerima *xúpaty (usuditi se)* i *xmręty (umrijetı)*.

5.1.5.3. Suglasnik /

Glas / „u donjem se Međimurju izgovara gdje mu je po etimologiji mjesto, ali se redovito umekšava (palatalizira) ispred samoglasnika e, i, u (...)“ (Zvonar, 1999: 66). Za donje je Međimurje karakteristično da se krajnje / dosljedno čuva u glagolskim priložima radnim muškoga roda jednine, što je potvrđeno i u govoru Svete Marije: *Bōk ošlobōdy, káj by ón bıl kōga si bōš tí zęla, ne.;* *Kōga ję jōtęc rękel, ũnda si sy mōgla tōga dęčka zęty.;* *Přvy kōj ję išel ję męl pęfca,...*; *Ón ję pıtal „káj vı óčęte?“;* *Tō vám ję bıla jęna kōrpa, a of sę nękak čŭdno naprájel i tōkel i popęval nękvę sakojōčkę čŭdneę pęsmę.*

Preloška i donjodubravaska skupina govora karakteristične su po tome što / može prijeći u / ispred svih samoglasnika, naglašениh i nenaglašениh, a takvo je stanje potvrđeno i u svetomarskome govoru:

- samoglasnika a: *...napúnęneę, nafılaneę, namōtaneę z oręxy, z mākōm i z rużıčy.*
- samoglasnika e: *Pősę pōk vám sę plęsalo na zęę.*
- samoglasnika ę: *...jer ję ne bılo televizora nıty rádija.*
- samoglasnika ę: *Tō ję plęsala mlōdenka, pōcnehōļa i dęvę i zástavnıky.*
- samoglasnika ı: *Večęr sę sōkačıca nękaj zmıslıla,...*
- samoglasnika y: *A dōk ję bılo gōtōvō, ũnda sō dęčky na čęšęl, bōrmeš, fŭčkalı i ıgralı káj smō sę vŭčıly nękaj plęsatı.;* *Kák pōk by sę bıly drŭgač náfčıly plęsatı i dę by sę bıly nęgda zıšly.*
- samoglasnika ę: *Akō ję bılo pŭno treblōčy, ję bılo prıję gōtōvō, a akō ję bılo męneę treblōčy, bōrmeš sę trębılo i dō pōlnōčy.*

– samoglasnika *u*: *Ūna smọ sí jọkọ poslúšaly.*

5.1.5.4. Sekundarni skup *lj*

Sekundarni skup *lj* vidljiv je u instrumentalu jednine. Blažeka navodi da se u gornjemu poddijalektu „umeće *y* između *l* i *j* u imenicama koje u N jd. završavaju na sufiks *-je* (...). (Blažeka, 2008: 75). No takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru, koji pripada donjemu poddijalektu: *Tọ nám ję bılı véselyję ity na Północčkọ, nę.* U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su primjeri I jd. imenica *ulje* i *sol*. Naime u I jd. imenice *ulje* umeće se *y* između *l* i *j*: *óljyjem*, dok u I jd. imenice *sol* postoji dvostrukost: *soljyjom* i *soljóm*.

5.1.5.5. Palatalni nazal *ń*

Glas *ń* dosljedno se čuva u govoru Svete Marije, što se može potvrditi primjerima iz Upitnika *Kón mí ję najdrážeša živótińa.* te primjerima iz oglednoga govora: *Brónę kurtzę v sęly.; ...da sy ję mlódenęc zábral jęnoga jọkọ lępoga cvęta v ńívem cvętnako.; I ták sọ ńís ńnda pústily ńuter.; Na fášńak sọ išę žęnę na zóbavaj.*

5.1.5.6. Skupovi labijal + *j*

Blažeka (2008: 77) navodi da sekundarni skupovi *labijal + j* ostaju nepromijenjeni u zbirnim imenicama i pridjevima na *-jy* (*snopje*, *divjy*), dok se u donjodubravskoj skupini umetnuo samoglasnik *y* između labijalnih suglasnika i rječotvornih morfema *-j*. Budući da Sveta Marija graniči s Donjom Dubravom i Donjim Vidovcem koji pripadaju donjodubravskoj skupini govora, takvo stanje umetanja samoglasnika *y* vidljivo je i u svetomarskome govoru u primjeru imenice *groblje*: *gróbyję*, a u primjerima *zdravlje* i *grmlje* postoje dvostrukosti: *zdróvyję/zdróvję* i *gřmyję/gřmję* (Upitnik).

5.1.5.7. Refleks *d'* i sekundarno *dj*

Praslavensko je *d'* u Međimurju dalo *ž* na istoku, *j* na zapadu, a u središnjem dijelu oba refleksa. Budući da je Sveta Marija jedno od najistočnijih mjesta u Međimurju, refleks staroga *d'* u svetomarskome je govoru dalo *ž*, npr.: *Tọ sę zvóla mašina rožžáča za rúžžvty kurúzọ.; Bılı ję večęrja, doxóžalo ję pólnóč.*

Blažeka (2008: 78) navodi da se na području cijeloga međimurskoga dijalekta na mjestu *d'* nalazi glas *j* u komparativima pridjeva što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima *mlájša/mlójša* i *slájša/slójša*.

U svim govorima na području Međimurja u prijedlogu *med* zadržava se *d* što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *...,Drôga gôspô sôkačica, tú vám je vól kôj vás bô med nôgę bôl“...; Bíly sô dvô zástavnáky, a med nímy je išel mlódenęc.*

5.1.5.8. Refleksi *stj i *skj

Praslavensko *stj i *skj u međimurskome je dijalektu dalo šč i č. U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: Bil je gráx z môščom, sir i jôjca kúxana, kô je već káj mël.; Tò se nùter kurúza púščala.

5.1.5.9. Skup tj (< *tǝj)

Praslavensko *t'* „primarno je dalo č (...)“ (Zvonar, 1999: 65). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Dôšla je jęšen, o jesénske dúge nôcy ké prespáty néje môčy.; ...dô Pępęlnice, je, cęlô nôč, ták je bilô.* No sekundarni je skup *tj* ostao „nepromjenjen u zbirnim imenicama, I jd. imenica I-deklinacije i rednim brojevima.“ (Blažeka, 2008: 79). U svetomarskome je govoru zabilježen primjer rednoga broja tri: *Jęn je bíl na vôzô, je xítal, drúga je ręzala, trętja je xítala na mlatílkô.*

5.1.5.10. Refleksi *zđj i *zgj

Refleksi *zđj i *zgj, navodi Zvonar (1999: 65), u donjem su poddijalektu dali žž, no u srednjemu i gornjemu poddijalektu čuje se i *j*. U svetomarskome je govoru u primjeru imenice *grožde* refleks *zđj ostao nepromijenjen: *grôzdyje*, dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost: *môzak* i *môžžany* (Upitnik).

5.1.5.11. Refleksi čbr- i čer-

Konsonantska starojezična skupina čbr- i čer- dala je u većini govora čr-. U govoru Svete Marije konsonantska skupina čr- zabilježena je u primjeru *čřny* (*crn*). Kod primjera imenice *crv* zabilježena je dvostrukost: *čřfi* *čřf* (uglavnm kod starijih). Primjer pridjeva *crven* zabilježen je kao *čřlęny*, ali i sa samoglasnikom *e* koji se „u tim skupovima (...) javlja fakultativno samo u nenaglašenoj poziciji“ (Blažeka, 2008: 80). Primjer iz svetomarskoga govora s čer- je: *Přvy kôj je išel je mël pęfca, vęlkôga, nakínčęnôga s čerlęnym, z bęlym, sakôjôčkym pôntlękyma.* te primjer iz Upitnika: *čeręvô* (*crijevo*).

5.1.5.12. Refleks palatalnoga r

Sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* u mjesnome govoru Svete Marije potvrđena je u imenici *večera*: *Pôsle večerię se išlô na gúnô, trębyt kurúzô, treblôčy sô trębyly.; E vę je*

dôšlo, večérja.; Bila je večérja, doxóžalo je pólnoč. Kod starijih ispitanica potvrđena su oba oblika u imenici *more*: *Mòrę/mòrję je plòvò.;* *D'éca sę vòļę kòpaty v mòrò/mòrjò.,* dok je kod mlađih obavjesnica zabilježen samo oblik *mòrę* (Upitnik).

Sekvencija se „redovito javlja u pridjevu trpnom glagola IV. vrste koji se tvore morfemom *-en-*, npr. (...) *zaž'orjeny*“ (Blažeka, 2008: 81) te kod „glagola V. Vrste na –*rjaty* u svim oblicima“ (Blažeka, 2008: 81).

Rotacizam u prezentskoj osnovi u svetomarskome govoru dolazi u prezentu glagola *móčy* koji dolazi od *ž* ispred *e*: 1. l. jd. jo *mòręm, nęmręm*; 2. l.jd. ti *mòręš, nęmręš*; 3. l. jd. on *mòrę, nęmrę*; 1. l. mn. mi *mòręmò, nęmręmò* 2. l. mn. vi *mòręte, nęmręte* 3. l. mn. oni *mòrò/mòrjò, nęmrò/nęmrjò.*

5.1.5.13. Suglasnik *j*

U svetomarskome se govoru suglasnik *j* gubi u imperativnim oblicima (2. l. jd. i mn.), npr.: 2. l. jd. *skrí sę (sarij se); pokrí sę (pokrij se); xmi sę (umij se)* te u 2. l. mn. *skríte sę, pokríte sę, xmitę sę.* Sonant *j* „često se javlja i kao navezak u priloga“ (Blažeka, 2008: 82) što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima: *I tò smò kómaj čakaly, tóga Bòžiča, dok bò Bòžič.;* *...smò tú dómaj jęly...* U međimurskome je dijalektu, navodi Blažeka (2008: 82), česta pojava dodavanja *j* iza samoglasnika u otvorenome slogu, kao npr. *špájsen (zabavan).* U govoru Svete Marije dodavanje suglasnika *j* iza samoglasnika zabilježeno je u primjeru: *Nò i bíča, sę tò káj je gójt spręga bíla...*

Suglasnik *j* često se javlja kao proteza u riječima ispred samoglasnika *a, e* i *o*. Blažeka (2008: 83) navodi da je protetsko *j* tipična „istočna osobina“. Takvih primjera u svetomarskome govoru ima mnogo. Ispred samoglasnika *o* zabilježeni su primjeri: *jókò* (Upitnik); *Jótec je nę dól.;* *Kóga je jótec rękęl, unda si sy móglá tóga děčka zęty.;* *Dóšel je prímeš kapitón i šęre kapitón, óny sò pózvaly jóca i máter...* Ispred samoglasnika *a* zabilježeni su primjeri: *Pózvaly sò xíznóga jápeka i mámicò...;* *Nášy tęca Jóna óbaveznò, tétéc pógótovò.;* *Jápa sò, óny sò nígdòr nę káj jápa dišel, a máma pò jápo a-a.* Ispred samoglasnika *e* zabilježen je primjer: *jęmbręlò (kišobran)*

5.1.5.14. Prijelaz $m > n$ i $n > m$

Promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz $m > n$ na dočetu riječi, u međimurskome se dijalektu rijetko događa. No u svetomarskome je govoru potvrđen

prijelaz $n > m$ u primjerima: *F sobótŏ v jútřŏ ráno, zaróm, so dŏšly bandísty kŏjy so xŏdaly po rŏdbiny pozŏvat.; ...Fálem bŏdy Jézŏš Krístoš...*

5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U svetomarskome je govoru česta pojava zamjenjivanja suglasnika u suglasničkim skupinama. U mjesnome govoru Svete Marije ovjereni su sljedeći primjeri:

– $hv > f$: *...Fálem bŏdy Jézŏš Krístoš...; ...Ná se věķę Bŏk je fŏle vrĕden...*

– $xt > ft$: *Tŏ je bila věķa plŏfta slámę ták káj smŏ pŏtly mŏgly y spáty nŏ tę slámy mĭ dĕca.*

– $xt > št$: *Bandísty so ígraly pĕsmę kŏje so sy lŭdy věč pŏžeļely i kákve je štŏ štĕl.*

– $kr > xr$: *...tĕpkę xrŭške so bĭļę...*

5.1.5.16. Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U govoru Svete Marije često je i ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama. Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su:

– $mn > n$: *A dŏk je bĭlo gŏtŏvo, gázdarica je dŏnésla na gŭno rákijŏ dŏmŏčŏ i mŏšta.; Pŏslę večĕrje se íšlo na gŭno, trĕbyt kurŭzo, trĕbļŏčy so trĕbyly.*

– $dn > n$: *Ūnda so ga dĕly v jĕn věķy kŏtĕl káj se tę pĕpĕl kŭxal.; Jĕn je bĭl na vŏzo,...
...mĭ smŏ sí víkŏly „sĭ'ŏbono“,...*

– $jn > j$: *...kak kombáj je bĭl.*

– $nd > n$: *Ūna tŏ se se preprájlo, ŭna se íšlo jĕst.*

– $tk > k$: *Je, kŏ je kák bĭl i bŏgŏty i síkakvy.*

– $tvr > tr$: *tĕdŏ, čĕtĕtĕk*

– $gd > d$: *...káj se dĕ dŏgŏdilŏ...; Káj tí mĭslyš dĕ smŏ se mĭ upŏznaļę, šķŏmač je tŏ nĕgda bĭlo.*

5.1.5.17. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

U kajkavskim je dijalektima uobičajeno sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi pred stankom. Svetomarski govor obiluje takvim riječima, a zabilježeni

primjeri su: *Vrók tí ně da míra*; *Mrás je překril lívadŏ*; *Tŏ káj je rěkel je lóš*. (Upitnik); *Bŏk ōslŏbŏdy, káj by ōn býl kŏga si boš tí zěla, ně*; *...děj tí Bŏk srěčnŏga pŏta*,...; *Kě bi se vrók věč tŏ se zmísłil*; *Sněk je býl vělky*,...; *Ūna pŏk je mlŏdenka plěsala, ūna smŏ sí na rět išly z mlŏdenkŏm plěsat*.

5.1.5.18. Nepostojanje opreke između č i ć

Jedna od najvažnijih značajki kajkavskoga narječja jest nepostojanje opreke između glasova č i ć. Glas č „izgovara se jednako u čitavom Međimurju, ali je nešto slabiji od standardnog č i nešto jači od ć.“ (Zvonar, 1997: 66). Primjeri glasa č u svetomarskome govoru su: *Za zŏjtrek sŏ býle: čúrke, rěbra pečěna, hládnečina i zdígany kolŏčy z ōréhy, z mákŏm y peréc*. *Je, tŏ je tákof ōbičaj býl, i rěkel je „Drŏga gŏspŏ sokačica, tú vám je vŏl kŏj vás bŏ med nŏge bŏl“*, i *mŏral je bŏže poběcy vún, drŏgač by ga býla sokačica z mlínčanakŏm pŏ glŏvy vŏdrila. I tŏ smŏ kŏmaj čakaly, tŏga Božiča, dok bŏ Bŏžič. Ūna se gŏry děl stŏlínak, něgda ōny domŏčy sŏ býly, starínsky, káj se tkálo, i tŏ ōd domŏčega plŏtna*.

5.1.5.19. Gubitak fonema

Gubitak fonema u mjesnome govoru Svete Marije vidljiv je u prezentskim oblicima glagola *htjeti* (*bŏm, bŏš, bŏ, bŏmŏ, bŏte, bŏdŏ*) i njihovim negacijskim oblicima (*nám, náš, ná, námŏ, náte, nádŏ*), a primjeri zabilježeni u govoru su: *Bŏm još někaj povédala*; *Ták sŏ jápek i mámica rěkli: „Ječ děte drŏgo, akŏ náš znŏla věša zgrŏxnoty káj se narŏda dok ga vŏdriš, náš mŏgla sněha býty.“*; *Ūna sŏ išla, dŏbrŏ hŏmŏ málo, sláma káj se nésla, dŏvěčera tŏ se preprŏvŏla*...; te primjeru glagola *pojti*: *Akŏ pémo kám f sělo, ně, a i ně samŏ pŏče, i žěne*.

Ispadanje fonema u svetomarskome je govoru potvrđeno i u kontrakciji priloga *ovakvo-onavko*: *...a ně kak vē kŏmpŏty vákvi-nákvi, něgo kák je ōno býlo*. te u prilogu *uvijek*: *Jápica sŏ nášy, akŏ sŏ jápy nášy, sŏ išly věk ōbedvŏ skŏp na zŏbavŏ*.

Upitno-odnosne zamjenice *kŏjy* i *čŏjy* mogu imati kontrahirane oblike što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *Kě bi se vrók věč tŏ se zmísłil*; *Ūna smŏ se tŏ najěly, ūna ké sŏ otŏ, děklíč sŏ išle pŏpěvat*. U „Svetoj Mariji potvrđena je kontrahirana posvojna zamjenica *tv'ŏj* i povratno-posvojna zamjenica *sv'ŏj* u A jd. ž. r.: *tv'ŏ, sv'ŏ*“ (Blažeka, 2008: 98) te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mŏjega – méga, nězyn – něny, svŏjega – svěga*.

5.2. Morfološke značajke govora Svete Marije

5.2.1. Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine

U kajkavskome je narječju zanimljivo to što dolazi do gubljenja morfološke posebnosti vokativa jednine, odnosno dolazi do izjednačenja s nominativom. No izuzetak su „pojedini antroponimijski oblici, npr. N *J'ona*, V *J'anŕ*“ (Frančić, 202: 45). Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ívan, ópry vrŕta!*; *Sŕsed, dŕjdy na ŕbed*.

5.2.2. Imenice

Imenice su promjenjiva vrsta riječi kojima „imenujemo pojave vanjskoga svijeta i našega unutrašnjeg doživljavanja.“ (Barić i dr., 1997: 66) Postoje tri vrste deklinacija, a kriterij je G jd. To su a-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice muškoga roda na suglasnik, imenice muškoga roda na *-yŕi -ŕ* te imenice srednjega roda, zatim e-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda na *-a* te imenice muškoga roda na *-a* te i-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda koje završavaju na *-ŕ*.

5.2.2.1. Deklinacija imenica a-vrste

a) Muški rod

Imenice muškoga roda a-vrste završavaju na konsonat, a nastavci su sljedeći:

	jd.	mn.
N	-ŕ	-y
G	-a	-of, -y
D	-ŕ	-em, -om
A	=G/N	-e
V	=N	-y
L	-o	-y, -ima
I	-om	-y, -my, -ima

Primjeri iz svetomarskoga govora:

N jd.: *Bil je grax z móščom, sír i jójca kúxana, kó je več káj mël; Jótec je né dól; Té kótoč se vřtel, vřtel, vřtel.*

G jd.: *Vám je né bilo sópona baš prëveč, níty finoga próxa.*

D jd.: *Dóněsly so tóga péfca mlódenço, té jéden je išel nùter k šokačicy.*

A jd.: *A vút kótel so vám děly běloga véša opkoxóvat,...*

L jd.: *Jén je bil na vózo...; Dělo se sé žito se ná stol, i čak i p'énézy dróbný.*

I jd.: *A póslę únda négda se nékva mašina stvóřila z jénim veľkim kotočom.*

N mn.: *V jútrę ráno so se zišl, zišly težoky pre gázdy; Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama; Úna so pok slámę móžy na kóla namétały, dvó moški.*

G mn.: *Akó je bilę púnę treblóčy, je bilę priję gótovo, a akó je bilę ménę treblóčy, bórměš se trébilę i dę pólnóčy; u Upitniku su zabilježeni primjeri: pét sósedof / sósedy, sędem dečókof / déčky*

A mn. *...a nékoję so išę pę móže, kaj so dišly sómy...*

V mn.: *Dóšla je ješęn, o jesénskę dúge nóčy ké prespáty néję móčy.*

L mn.: *Ję, mlódenka je mórala priję pólnoč odity ot svóję řodítely k řoditelima dę bode snęxa.*

I mn.: *Nékoję so išę z móžmy móm od dóma,...; Ję, i z réxy, káj pok; Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama; ...z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Iz navedenih primjera može se zaključiti da je N jd. imenica muškoga roda a-vrste jednak kao i u standardnome jeziku. Kao što je već navedeno, vokativ je izjednačen s nominativom. Kod imenica muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo: *Děl je nóža na stól. – Néma nóža na stólę; Dóněsi mí škrlóka. – Kúpil tí bóm škrlóka. (Upitnik). Dativ množine svojim nastavcima -em/-om ne odstupa od standarda. U množinskim oblicima očuvana je kratka (neproširena) osnova: *Kúpily smę vóle. (Kupili smo volove); Gledím gólobę. (Gledam golubove); Iščem póže. (Tražim puževe); Zábil sam góle. (Zabio sam golove).* U G mn. sačuvan je i*

staroslavenski nastavak *-ov (> -of)* „u iskazima gdje prevladava neko modalno značenje (ljutnja, podrugljivost, ironija).“ (Blažeka, 2008: 110).

U primjerima svetomarskoga govora zabilježena je imenica *mōš (muž)* koja u I mn. daje nastavak *-my (z mōžmy)* s naglaskom na prvome slogu. Blažeka (2008) u svojim primjerima navodi naglasak samo na zadnjemu slogu.

b) Srednji rod

U donjomeđimurskim govorima imenice srednjega roda završavaju na *-o* i *-e*. Iznimka je samo imenica *doba*.

	jd.	mn.
N	-o, -e	-a
G	-a	-ø, -y, -e, -a
D	-y, -o	-am, -yma
A	=N	=N
V	=N	=N
L	-i, -y, -o	-y, -aj, -yma. -amy
I	-om, -em	-y, -yma, -amy

Primjeri imenica srednjega roda a-vrste iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Kōkōšino méso je bílo.*

A jd.: „*Nó to mlódo léto, zdrávy, vešély, tústy, debély.*“; *V dvé vúre smō išly kōsit žito.*

L jd.: *Pōsļe večerjē sē išlo na gúno, trēbyt kurúzo, treblōčy sō trēbyly.; Bandisty sō igrały pō cēļem sēly,...*

G mn.: *Tō vām je čēxaņē périja.; Nás vām ga bílo jōkō pūno déce...;* u Upitniku su potvrđeni primjeri: *pēt sél/ pēt sēly*

A mn.: *Pòšlę pòk vóm sę plęsalò na zęłę.; ...pòk f kòríta i k Dròvi pròt.*

Nominativ jednine čuva razliku nekadašnjih tvrdih i mekih deklinacija što nam potvrđuju primjeri iz svetomarskoga govora poput *pòłę, gúnò, pěrję, kòrito*, kao i instrumental jednine. Akuzativ i vokativ izjednačeni su s nominativom. Vidljiv je i sinkretizam DLI mn. (-*y*ma).

5.2.2.2. Deklinacija imenica e-vrste

U e-deklinaciju spadaju imenice ženskoga roda te imenice muškoga roda koje završavaju na -*a*. Imenice muškoga roda koje završavaju na -*a* rijetke su i u hrvatskome jeziku, pa tako i u svetomarskome govoru, a zabilježene su dvije takve imenice (*jápa* i *gázda*) te se sklanjaju kao i imenice ženskoga roda: *Sò máma i jápa nę dólj,...*; *Jápa sò, óny sò nígdòr nę káj jápa díšł, a máma pò jápò a-a.*; *V jútrò ránò sò sę zíšł, zíšły težòky prę gázdy.*

Imenice ženskoga roda u jednini sklanjaju se kao i imenice u standardnome jeziku. Iznimka je vokativ koji je jednak nominativu. Dativ i lokativ jednine su izjednačeni nastavkom -*y* te se u nekim imenicama (npr. *ròka, nóga, snęxa*) ne provodi sibilizacija. Instrumental jednine završava na -*om*. U imenica u N mn. češći je nastavak -*e*. U G mn. potvrđeni su i nulti nastavak i nastavak -*y*. U DLI mn. vlada djelomični sinkretizam (-*amy*) „jer u I mn. nije moguć gramatički morfem iz dativa -*om*.“ (Blažeka, 2008: 123). No u svetomarskome je govoru potvrđen i nastavak -*em* (*s púcem*).

	jd.	mn.
N	-a	-e, -y
G	-e	-ø, -y
D	-y	-am, -om, -amy
A	-o	-e
V	=N	-e
L	-y	-aj, -amy, -ama
I	-om	-aj, -amy, -ama, -em

Zabilježeni primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Večēr sę dōšļo dímŋ, gázdarica ję nękaj skúxala.*

G jd.: *Dōšļy sŋ dŋ mlŋdenkinę xízę.*

D jd.: *Mŋjy mámy ję ták rękla,...*

A jd.: *...pak sŋ žęnę na rŋke prŋļę y na ríflŋ.*

V jd.: *Znŋš káj Bŋra, jŋ sęm tí jęņŋ kŋkŋš záklala,...*

L jd.: *...bíļę sŋ dvę snęxę prę xízŋ.*

I jd.: *...úna sę íšļŋ pŋ né i mlŋtilŋ sę z mlatílkŋm, mašínŋm, kak kŋmbáj ję bíl.*

N mn.: *Žęnę, gázdarice, sŋ kláļę dŋmaj kŋkŋšŋ, pŋrę, ráce, gŋskę.*

G mn.: *pét žén/pét žęny*

D mn.: *...máļŋ krávicam....*

A mn.: *Tí pŋzŋvi pŋuce...; ...pŋpęval nękvę sakŋjŋčkę čŋdnę pęsme.*

L mn.: *Na fášņak sŋ íšļę žęnę na zŋbavaj.*

I mn.: *S tíkvŋm, jábukamy, siręnem, tŋ, tŋ sę, s tęm sę pęklo nęgda, ję.; Tŋ sŋ sę mŋgļŋ nękvŋ dęčkŋ s pŋcem zítŋ, ję bíla kmíca.*

Pluralia tantum: *Čexára?*

5.2.2.3. Deklinacija imanica i-vrste

Prema i-deklinaciji sklanjaju se imenice ženskoga roda koje završavaju na -ŋ nastavačni morfem. Imenice se sklanjaju slično kao i u standardnome jeziku. S obzirom na standard razlika je u instrumentalu jednine (-jŋm) te u dativu množine (-em). U deklinaciji je vidljiv sinkretizam DLI mn. -yma.

jd.

mn.

N	-ø	-y
G	-y	-y
D	-y	-yma
A	-ø	-y
V	-ø	-y
L	-y	-y, -yma, -ej
I	-jom, -jo, -y	-y, -yma, -jomy, -my

N jd.: *Dóšla je jésen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje móčy.; Tò vám je bila jédna mála stvor slóžena káj je bílo lězy rúžžity.*

A jd.: *Znóš káj Bóra, jó šem tí jěno kókoš záklala...*

V mn.: *...o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje móčy.*

A mn.: *Žěņę, gázdarice, sọ kláļę dómaj kókošy...*

Imenica *kí* zadržala je proširenu staru konsonantsku *er*-osnovu. U svetomarskome su govoru u sklonidbi imenice *kí* mogući sljedeći oblici :

N jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
G jd. <i>čery/čerke</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
D jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerka</i>
A jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
V jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
L jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerka</i>
I jd. <i>čery/čerjom/čerkom</i>	mn. <i>čeryma/čerjomy/čerka</i>

U govoru je zabilježen sljedeći oblik : *...Ídi čerka, ídi...*

5.2.3. Pridjevi

Pridjevi pripadaju promjenjivoj vrsti riječi „kojima se izriču svojstav predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima.“ (Barić i dr., 1997: 176).

a) Određeni i neodređeni vid pridjeva

U većemu dijelu kajkavskoga narječja nema razlika u značenju određenih i neodređenih pridjeva, pa prema tome i u „međimurskim kajkavskim govorima većina pridjeva (...) dolazi samo u određenom obliku“ (Bartolić, 1971: 115) čime se slaže i Blažeka (2008). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Ję, kô ję kák bıl i bogóty i sikakvy.; A óny sô rękly da ję tú jęđen lépy cvět zrôsel..* Do narušavanja posebne službe određenoga i neodređenoga vida pridjeva u većemu dijelu kajkavskoga narječja došlo je osobito u atributnoj službi, dok se u predikativnoj razlika bolje čuva, a u neutralizaciji prevladava određeni oblik pridjeva. (Usp. Lončarić, 1996: 104). Upitnikom za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su sljedeći primjeri uporabe određenoga pridjevskog lika i u predikativnome proširku: *Stól ję nóvy. Póštar ję stóry. Ón ję čisty.*

b) Pridjevsko-zamjenička deklinacija

U pridjeva i drugih pridjevskih riječi (pridjevskih zamjenica, rednih brojeva i participa) „stvorena je od prijašnjih triju deklinacija jedna jedinstvena deklinacija, po kojoj se dekliniraju i određeni i neodređeni pridjevi, osim u N jd.“ (Lončarić, 1996: 104) Neke se razlike čuvaju u N jd. m. r., ali je u ž. r. jd. prevladala imenička deklinacija. Sačuvana je razlika između nepalatalnih i palatalnih osnova (-oga i -ega). U GDL jd. muškoga i srednjega roda čuva se razlika između nekadašnjih mekih i tvrdih osnova. Fakultativno se izgovara *x* u G mn. U L jd. m. r. javljaju se nastavci -em i -ym u pridjevima koji završavaju na palatal, dok se u pridjevima na nepalatal javljaju fakultativno tri nastavka -om, -ym i -em. U svim trima rodovima došlo je do sinkretizma DLI mn. s nastavkom -ym(a).

Jednina:

Jd.	muški rod	srednji rod	ženski rod
N	-y / -ø	-e / -o	-a

G		-og(a) / -eg(a)	-e
D		-omo / -emo	-y
A		=N ili G	-o
V	-i / -y	-e	-a
L		-ym / -om / -em	-y
I		-ym	-om
Mn.			
N	-y	-a	-e
G		-y(x)	
D		-ym(a)	
A	-e	-a	-e
V	-i / -y	-a	-e
L		-ym(a)	
I		-ym(a)	

Zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su:

– u muškome rodu:

N jd.: *A óny sò rekly da je tu jědęn lěpy cvět zróseł...*

G jd.: *nítý fínoga próha.; ...da si ję mlódeņec zábral jěnoga lěpoga cvěta.; ...děj ti Bóķ srěčnoga póta...*

A jd.: *...děly v jęn vělký kóteł; Přvy koj ję išel ję méł péfca, vělkoga, nakínčęnoga...; Pozvály sò xížnoga jápeka...*

I jd.: *...z jěnim vělkim kótóčom.*

N mn.: ...*sò sè prepróvľaly kolóčy sakojóčky...*

A mn.: ...*a póslè tóga jè donésła zdígane kolóče, napúñene, naflane, namótane...*

I mn.: ...*z čerlenim, bélim, sakojóčkim póntľékima.*

– u ženskome rodu:

N jd.: *Zójtrèk jè bíl žličňaky z kósanom móščom y pržgóna juha.; Tò vóm jè bíla jèdna mála stvór...; ...póvorka jè bíla gizdóva...*

G jd.: *Dóšľy sò dò mlódenkine xížè.*

A jd.: ...*gázdarica jè donésła na gúno rákijo domóčo...; Mára sò donésľi f čási svéto vòdò...*

I jd.: ...*z kósanom móščom...*

N mn.: *Tu sò vóm sè popévalè starínske domóče pèsme.; ...sò bílè stáreše púče...;*

V mn.: ...*o jesénske dúge nóči...*

L mn.: *Tu úls jè pre pótny vróty čakal...*

– u srednjemu rodu:

N jd.: *Kokošino méso jè bílo...*

N mn.: *Bíl jè gráx z móščom y jójca kúxana...; Za zójtrèk sò bílè čúrke, rèbra pečèna...*

c) Komparacija pridjeva

U većini međimurskih govora „za tvorbu sintetičkoga komparativa uglavnom se upotrebljavaju morfemi -ši -eš (...) na koje dolaze morfemi za rod i broj.“ (Blažeka, 2008: 131). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Mójj mámy jè ták rèkla, sò bílè stáreše sèstrè i púče...; Dèčky, káj sò vékšy bíly, tè sò sáke fèļè stòre, pòk gúmeņè čízme.; *Mój brát jè jákšy od tebe.; Mój táty jè vékšy od tvojega tátija.; *Márko jè bogatéšy od Ívana.***

U višesloženih se pridjeva naglasak se u govoru Svete Marije prebacuje na pretposljednji slog, npr. *bogatéšy*. U primjeru iz Upitnika za terensko istraživanje *Ana je slađa od Marije*. pridjev *sladak* u svetomarskome govoru ima dva oblika komparativa, a

to su: *slájšy/slójšy* i *slátkešy*. Kao što možemo primijetiti, primjer *slájšy/slójšy* dobiva nastavak *-jšy* jer se „od osnove pridjeva ne odbija samo završetak *-i* kao u deklinaciji, nego *-di*.“ (Zvonar, 1999: 393). Sličan je primjer i *mlájšy/mlójšy* u kojem je „morf *j* ostatak je starije komparacije pridjeva na *d*, gdje je dobiveno **d'*, što je na dijelu kajkavskoga područja dalo *j*, a oblik komparativa tih pridjeva, s dodanim *š*, proširio se na velikom području gdje *d'* nije dalo *j*.“ (Lončarić, 1996: 106).

Superlativ pridjeva tvori se od komparativa i prefiksa *náj- /něj-*. Primjer superlativa zabilježen u svetomarskome govoru je: *Slámọ je, dọněsly sọ strọy jápa, nájstárešy člán u, múšky, u obítely*.

5.2.4. Zamjenice

Zamjenice su promjenjiva vrsta riječi „koje zamijenjuju druge imenske riječi“ (Barić i dr., 1997: 203) te označuju, ali ne imenuju predmete, bića, svojstva i količine, već se njima upućuje na njih. U svetomarskome su govoru zastupljene sve zamjeničke vrste (osobne, posvojne, povratna, povratno-posvojna, pokazna, upitne, odnosne i neodređene), no s obzirom na standardni jezik postoje neke razlike koje će biti nadalje prikazane.

a) Osobne zamjenice

Osobne su zamjenice u svetomarskome govoru: *jó, tí, ón, óna, óno, mí, ví, óny, óne, óna*. Deklinacija osobnih zamjenica izgleda ovako:

Jd.

N	jó	tí	ón, óno	óna
G	měņę	tětę	ńęga, ga	ńé
D	měņy, měj, my	tětby, tětj, ty	ńęmọ, mọ	ńọj, jọj, jy
A	měņę, me	tětę, te	ńęga, ga	ńọ, jọ
L	měņy, měj	tětby, tětj	ńęmọ	ńọj
I	měņom	tětbom	ńím	ńóm

Mn.

N	mi	vi	óny, óne, óna
G	nás	vás	ńis
D	nám	vám	ńim, ym
A	nás	vás	ńis, ne, ix, je
L	nám, námý	vás, vámý	ńimý
I	námý	vámý	ńimý

Deklinacija osobnih zamjenica uglavnom je ista kao i na području cijeloga međimurskoga dijalekta. Zanimljivi su G i A mn. zamjenice *óny* koja glasi *ńis*, a koja je karakteristična za svetomarski govor te se vrlo rijetko može čuti koji drugi oblik.

Primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: Jó sem bila jókó mála únda.; Bók ošlobódy, káj by ón bil kóga si boš tí zéla, ne.; Ón je pítal „káj vi óčete?“

G jd.: ...úna so ga nekam pók děly razmákat, pók f kórta i k Dróvi prót.

D jd.: ...ej óny móró tóga cvéta ńemó dáty.; ...kak si bila i pri meni.

A jd.: Je, tétéč so dišly móm popólne, a tēja Jóna úna pó ńega večer.

N mn.: Únda smó mi xódały čexat périje.; A óny so rěkly...; Drógy róditeľy, bi ve vi býly vólňy dáty blágošlóva?“.

D mn.: *Jókó vám je tó bílo lépó.; Tú so vám se popévaľe starínske domóče pěsmě...; Ták nám je bílo jókó lépó...*

A mn.: *Tú ńis je pre pótňy vróty čakal jeděn kój se zvól prímeš kapitón.; I ták so ńis únda pústily nútěr.; ...i úna smó išly škómač káj nás je máma ne vídla...; Úna da se sp"ósošilo stájcaj, úna se išlo pó ne...*

I mn.: *Bíly so dvó zástavnáky, a med ńimý je išel mlódenec.*

b) Povratna zamjenica

Povratna zamjenica u hrvatskome jeziku u naglašenome obliku glasi *sebe*, a u nenaglašenome *se*. Ona u „donjomeđimurskim govorima (...) označuje vraćanje radnje na subjekt“ (Zvonar, 2002: 9), a deklinira se kao i standardnome jeziku:

G jd. sěbę

D jd. sěby/sěy/sy

A jd. sěbę/se

L jd. sěby/sěy

I jd. sěbom

Za sva tri roda i lica zamjenica ima jedan oblik. U dativu i lokativu ima uz oblike *sěby* i syoblik *sěy*. U istraživanju govora Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Bandisty sọ igraly pěsmę kóję sọ sy ludy već poželely i kákvę je štó štěl.; Kóga je jótęc rěkęl, unda si sy móglá tóga děčka zěty.; ...da sy je mlódenęc zábral jěnoга jókọ lěpoga cvěta v nívem cvětnako.*

c) Povratno-posvojna zamjenica i posvojne zamjenice

Posvojne su zamjenice u svetomarskome govoru *mój, tvój, něgov, nězin, náš, váš i níf*. Kao što je već navedeno, u govoru se javljaju kontrahirani oblici zamjenica te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mójega – méga, tvójega – tvéga, nězyn – něny*. (v. poglavlje *Gubitak fonema*).

Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda...; Mójy mámy je ták rěkla...; ...v nívem cvětnako.; Nášy těca Jóna óbavezno, tětęc pógótovo.*

Povratno-posvojna zamjenica u hrvatskome je jeziku *svoj*. I u svetomarskome govoru ima isto značenje kao i u standardnome, a to je „pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja.“ (Barić i dr., 1997: 204). Blažeka (2008) navodi da se umjesto te zamjenice često upotrebljava i posvojna zamjenica (*Videl bo on svojega Boga!*).

Primjeri povratno-posvojne zamjenice zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Vę idęmo sáky na svój pősęl pok dáļę.; Je, mlódenka je mórala priję pólnoč odity ot svóiy rođitelj k rođitelima dě bode sněxa.*

d) Pokazne zamjenice

Pokazne zamjenice su: *óf, ón, te; óva, óna, tó; óvo, óno, tó*. Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A pòsłę tóga ję dònésła zdíganę kòlóčę...*; *Tó vám ję bíla jédna mála stvór slóžena káj ję bílò lęžy rúžžity.*; *Té kòtóč sę vřtěl, vřtěl, vřtěl.*; *Tám sọ pròlę bílę.*; *...a óf sę nékak čúdnọ naprájěl...*; *Té ję únda slámọ nésěl.*; *Vú tem sę íšlọ nęgda f církvọ, aly sí smọ íšly.*

U donjemu poddijalektu međimurskoga dijalekta mogu se čuti i zamjenice *vén, véna, véno* (*on, ona, ono*). Takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru: *Úna smọ pělaly, vọ vené, tú na gmójnọ i tú sọ dőšly z mlatílkọm i mlótily smọ.*

e) Upitno-odnosne zamjenice

U svetomarskome se govoru za živo upotrebljavaju zamjenice *štó* i *kó*, dok se za neživo upotrebljava zamjenica *káj*.

Deklinacija upitno-odnosnih zamjenica u svetomarskome govoru glasi ovako:

N	štó / kó	káj	čijy, čí(j)	ké / kój
G	kóga	čésa / čęga	čijeg(a)	kéga / kójeg(a)
D	kómọ	čęmọ / čém	čijem(ọ)	kémọ / kójem(ọ)
A	kóga	káj	čijy, či	kéga / kójeg(a)
L	kómọ / kém	čęmọ / čém	čijem	kém / kómọ
I	kójim / kém	čem	čijym	kém

U govoru se pojavljuju kraći oblici zamjenica poput *kéga* i *kémọ*, ali i kontrahirane zamjenice poput *ké* (*kóji*): *Ké bi sę vrók věč tó sę zmíslil.*; *Úna smọ sę tó najély, úna ké sọ otọ, dęklíce sọ íšlę popévat.*

Ostali primjeri upitno-odnosnih zamjenica zabilježenih u svetomarskome govoru su: *Bandisty sọ ígraly pęsmę kóje sọ sy lúdy věč pọželjely i kákve ję štó štél.*; *Přvy kój ję íšel ję měl pęfca...*; *Ję, kó ję kák bíl i bọgọty i síkakvy.*; *Ón ję pítal „káj ví óčętę?“.*; *Kóga ję jótęc*

rêkêl, ûnda si sy môgla tôga děčka zěty.; Tû úis je pře pôtny vrôty čakal jěden kôj sě zvôl priměš kapitôn.; Š čem stě sě gíbanico pěkly?

f) Neodređene zamjenice

Neodređene zamjenice „oblikom su kao upitne ili odnosne, a više ih je nastalo predmetanjem ili dometanjem predmetaka“ (Barić, 1997: 206) te se dijele na živo i neživo. Neodređene zamjenice u govoru Svete Marije za živo su: *něščę, někô, niščę, níkô*, a za neživo su: *nékaj, ništ, níkaj*. U svetomarskome je govoru potvrđena i zamjenica za živo *níšto (nitko): Tô nę níšto rêkêl da né.*

Neodređene zamjenice od atributnih upitno-odnosnih zamjenica u govoru su *kôjy, někoyj, níkojy, čijy, nečijy, níčijy*, a primjeri potvrđeni u svetomarskome govoru su: *Někôję sô išę z môžmy môm od dôma, a někoję sô išę pô môžę...; Někojy sô iměly púnô sęga, a někojy sô iměly málo, aly dôbrô, přěšlo ję. Za razliku od mlađih osoba, kod starijih se može čuti i *něštery*. U govoru „postoje i sintagme srodne složenim neodređenim zamjenicama“ (Blažeka, 2008: 137) poput *káj gôjt, kô gôjt* i slično što je zabilježeno i u svetomarskome govoru: *Nô i bíča, sę tô káj ję gôjt spręga bíla...**

Službu neodređene zamjenice može imati i pridjev *ostali*, a potvrđen je i u svetomarskome govoru: *Óny sô dišly z mlôdenkôm, a óstaly sváty sô sę zabôvľaly dô jútra.*

g) Zamjениčki pridjevi

Zamjениčki pridjevi imaju oblike *-of* (N. jd. m. r.), *-va* (N. jd. ž. r.), *-vo* (N. jd. s. r.), *-vy* (N. mn. m. r.), *-ve* (N. mn. ž. r.) i *-va* (N. mn. s. r.). Primjeri potvrđeni su i u svetomarskome govoru: *Ję, tô ję tákof ôbičaj bíl...; Bandisty sô ígrały pęsmę kôję sô sy ľudy věč pôželely i kákve ję štô štěl.; Tû sô sę môgly někvj děčky s púcem zítý, ję bíla kmíca.; A pôsę ûnda nęgda sę někva mašina stvôrila z jěnim věľkim kôtočôm.; Pôsę sô vâm zmíslýly někvoga...; ...pôpéval někve sakojčkę čúdnę pęsmę.*

h) Opće zamjenice * *vbsb-* i * *vbsak-*

Zamjenica * *vbsb-* u svetomarskome govoru u muškome rodu glasi *vés* ili *sy*, u ženskome rodu *só*, a u srednjemu rodu *se*, a deklinira se ovako:

jd.	muški rod	ženski rod	srednji rod
-----	-----------	------------	-------------

N	vės / sy	sò	sę
G	sęga	sę	sęga
D	sęmọ	sọj	sęmọ
A	= N / G	sọ	= N / G
L	sęmọ	sọj	sęmọ
I	sym	sọm	sym
mn.			
N	sí	sę	sọ
G		six / sęjọ	
D		sym / sęma	
A	sę	sę	sọ
L		sym / sęma	
I		sym / sęma	

U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Tọ vám ję bılı m'ėsec dni dok sę nę sọ kurúza pọbrọla.; Úna smọ sí jọkọ pọslúšały.; Tú sę zíšla sọ rọdbina.; Sí sváty sọ díšly vún...; Ná sę vékę Bọk ję fọlę vrėden.; ...sí smọ mọrałi m"ọlyty.*

Zamjenica *vbsak- ima primjere *sáky* (m. r.), *sáka* (ž. r.) i *sákọ* (s. r.), a zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su: *Sáky ję mọral nękaj dátý.; Na sákem križónọ ję bíl plės.; Vę ídęmọ sáky na svọj pọsel pọk dáłę.; Tọ véč sáky znọ kák tọ ídę.; Děčky, káj sọ vékšy bíly, tę sọ sákę fęlę stọřę, pọk gúmęņę čízme.*

5.2.5. Brojevi

Brojevi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi. Iako se nepromjenjive vrste riječi ne dekliniraju, oni od jedan do četiri deklinabilni su. Međutim u glavnih se brojeva „javlja i deklinacija brojeva do 10 (...) i to u dativu i instrumentalu.“ (Blažeka, 2008: 138). Zvonar (2002) navodi da donjomeđimurski govor razlikuje glavne (na pitanje *kúľko?*), redne

(*kóť?*), priložne (*kúľko póť?*) i dijelne (*po kúľko?*) brojeve. Blažeka (2008) pak navodi glavne i redne brojeve te brojne pridjeve i priloge.

Glavni brojevi do deset u svetomarskome govoru su: *jédęn/jęn*, *dvó*, *trí*, *četiri/štíri*, *pét*, *šést*, *sędęm*, *óšem*, *dęvęť* i *dęset*. Broj *jedan* ima dva oblika (*jédęn* i *jęn*) te se deklinira kao određeni pridjev. Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda jédna vám ję ták naprójla.*; *Znóš káj Bóra, jó šęm tí jęno kókqš záklala...*; *Tó vám ję bila jédna mála stvór slóžena káj ję bílo lęžy rúžžity.*; *A póslę únda négda šę někva mašina stvóрила z jęnim vęľkim kótóčom.*; *Tó vám ję bila jęna kórpa...*; *Jęn ję bíl na vózo...*

Brojevi *dvó*, *trí* i *četiri/štíri* dekliniraju se ovako:

	m. r.	ž. r.	s. r.		
N	dvó	dvę	dvó	trí	četiry / štíry
G		dvęjọ		tręjọ	četeręjọ/štíry
D		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm /četeręma/štírima
A	dvó	dvę	dvó	trí	četiri/štíri
L		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm/četeręma/štírima
I	dvęma	dvę	dvęma	tręm/tręma	četeręm/četeręma/štírima

Primjeri ostalih glavnih brojeva zabilježenih u govoru Svete Marije su: *Ję, bórmeš, na rókę, dvę lóty skúpa pak šę tó drúžgalọ, málo sím, málo tọ.*; *Bíly sọ dvó zástavnáky, a med úímý ję išęl mlóđęnęc.*; *Úna sọ pok slámọ móžy na kóla namętały, dvó móškí.*; *Nás vám ga bílo jókọ púnọ đéčę, tọ sọ bílę, bílę sọ dvę snęxę prę xízý.*; *Strínyny ga bílo dęvęť decę, a mí smọ bíly štíry.*; *Ták nám ję bílo jókọ lępọ, dọšlọ ję pólnóč íly dęset vúr, vęc kák ję bílo, smọ šę rezišly.*

Redni brojevi su brojevi koji izriču koje je što po redu te se dekliniraju „kao oblici pridjeva određenog vida.“ (Blažeka, 2008: 139). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Přvy kój ję išęl ję męl pęfca...*; *Jęn ję bíl na vózọ, ję xítal, drúga ję rězala, trętja*

je xítala na mlatílkø.; Sí jèn za drúgem sò ták íšly káj smø dõšli f cirkvø.; I ták káj smø sè tò najély i spòt, a drúgi dèn pøk je nè bílò sm'éty f sèlò.

U međimurskim govorima ne koriste se oblici *oba* i *obje*, već samo složenice *òbedvø* i *òbedvę*. (Usp. Zvonar, 2001: 15). Stoga se takvi oblici mogu čuti i kod Svetomarščana: *Jápica sò nášy, akø sò jápy nášy, sò íšly vék òbedvø skúp na zòbavø.*

5.2.6. Glagoli

Glagoli su promjenjiva vrsta riječi koja izriču radnju, stanje i zbivanje. U međimurskim se govorima brojnost glagola (s obzirom na praslavenski jezik) smanjila pa su se izgubili aorist (sačuvan je samo oblik *by* za tvorbu kondicionala), imperfekt, glagolski prilog prošli, glagolski pridjev trpni i dvojina. U međimurskome dijalektu glagoli imaju nekoliko kategorija, a to su: aspekt (svršeni i nesvršeni vid); sustav paradigmi za izricanje vremena u koje spadaju prezent, perfekt, futur i pluskvamperfekt; sustav paradigmi za izricanje načina u koje spadaju indikativ, imperativ, kondicionali te optativ; pasivno i aktivno stanje; broj (jednina i množina); lice (tri lica); sustav infinitivnih oblika u koje spadaju infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjevi radni i trpni te imenica. (Usp. Blažeka, 2008: 140).

a) Vid

Vid je glagolska kategorija koja je specifična za većinu slavenskih jezika pa tako i za hrvatski jezik. Prema tome i u cijelome međimurskom dijalektu, pa onda i u svetomarskome govoru, glagoli mogu biti i svršeni i nesvršeni. Primjeri zablježeni u svetomarskome govoru su:

– svršeni oblik: *Ná pøļę sę dopélala, ná pøļę sę dopélal òbed.; Tò vâm je bílò m'éseć dni døk sę nè sò kurúza pobròla.; Večer sę dõšlò dímo, gázdarica je nekaj skúxala.; Znòš káj Bòra, jó sęm tí jènø kòkøš záklala, ne mòra jòtęc znáty káj sęm jó naprójla.*

– nesvršeni oblik: *Sø vâm, bòrmęš, vzímý lęda třly ak sę nè męly vòdø káj sę vòda zmřzla, úna sò múšky nòpry íšly třt káj sø žęnę mògļę íty v Dròvo vēša pròt.*

b) Infinitiv i supin

Kajkavsko je narječje, navodi Lončarić (1996: 107), među rijetkim slavenskim idiomima koji su sačuvali supin. Infinitiv i supin razlikuju po tome što je infinitiv oblik

koji završava na *-tyi -čy*, dok supin završava na *-t* te uvijek dolazi „kao dopuna glagolima kretanja“. (Lončarić, 1996: 108).

U svetomarskome su govoru potvrđeni ovi primjeri infinitiva: *...a pòsłę tòga sò mòžy nékaj pòčęly prepovédaty káj sę dę dógodilo...; Dòšla ję jęsen, o jesénskę dúge nòčy kę prespátý nęję mòčy.; Nęsò sę mógly sxóžaty kak vę, sę pò sòt.; ...smò mòrały bity dómaj.; ...káj smò sę vúčily nékaj plésaty.; Tò vám ję bila jédna mála stvòr slòžena káj ję bìlo lęžy rúžžitý.; Tò nám ję bìlo vésęlyję ity na Pòlnòčkò, nę.*

Primjeri supina u govoru Svete Marije su: *Pòsłę večęrję sę išłò na gúnò trębyt kurúzo, treblòčy sò trębyly.; Únda smò mí xòdały čęxat pėrije.; ...bandisty kòjy sò xòdały pò ròdbiny pozòvat.; ...pòk sę išłò za sòkačico pobirat „Bába glivę bròla“.; V dvę vùrę smò išly kòsit žito.; ...dėkljčę sò išłę popėvat.*

c) Present

Gramatički nastavci za prezet su:

jd. 1. -m	mn. 1. -mò
2. -š	2. -te, -ste
3. -ò	3. -ò, -e, -jò, -dò

Gramatički nastavak za 3. l. mn. prezenta *-jò* karakterističan je za kajkavske govore, a uz nastavak *-ò* vrlo je čest i u svetomarskome govoru, npr. *Óny bėrejo/bėro čerėšńę.; Óny mísljio/míslę da bòmò mí došly.* (Upitnik); *Tí pòzòvi púčę i nék dójdejo večęr na čęxáro, máłò sę z dėčkima nék zidejo i nék sę máłò upòznajo.; ...a vę sí samò pėnėzę čòkajo káj bòdò.* Kao što je već navedeno, u prezentu glagola *htjeti* gubi se suglasnik *x* (v. poglavlje *Suglasnik x*). U svetomarskome su govoru potvrđeni sljedeći primjeri prezenta: *Znòš káj Bòra...; Káj tí míslvš...; Vę ídemo sáky na svój pòsęl pòk dálę.; ...i káj jó znóm...*

Sekvencija */jt/* u infinitivnoj i sekvencija */jd/* u prezentskoj osnovi kompozita glagola **idti* glasi *ity*. U prezentskoj osnovi svetomarskoga govora glagol *doći* glasi *dójdy*: *Dójdy z ménòm.* (*Dođi sa mnóm.*). Iznimka je kod glagola *pođi* koji u svetomarskome govoru glasi: *Hòdy za ménòm.* (*Podi za mnóm.*). Infinitivne osnove zabilježene u svetomarskome govoru glase *dójty* i *ity*: *Mòram dójty k tėby.* (*Moram doći k tebi*); *Vòjela by ity s tėbòm.* (*Voljela bi poći s tobom.*).

d) Izricanje prošloga vremena

Budući da je nekada postojalo mnoštvo glagolskih vremena za izricanje prošloga vremena, danas je svetomarskome govoru, kao i uopće u hrvatskome jeziku, najzastupljeniji perfekt.

Perfekt se tvori od nesvršenoga pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog. Primjeri zabilježeni u govoru Svete Marije su:

1. jd.: *Jó sem bila jòkò mála únda.*

2. jd.: *Kòga je jòtèc røkèl, únda si sy móglà tòga dèčka zèty.; ...z vèsèlèm si išel úna si stòpram jábukò dòbil dè si popéval..*

3. jd.: *Zòjtrèk je bìl...; Přvy kòj je išel je mèl pèfca...; ...gázdarica je nèkaj skùxala....*

1. mn.: *...smo se zíšly tám dè sò bandísty ígraly pòk smo skùpa plésaly i mí káj smo né bìly sváty...; Úna smo sí jòkò poslúšaly.*

3. mn.: *V jùtrò ráno so se zíšl, zíšly težòky přè gázdy.; Žèņè, gázdaricè, so klále dòmaj kòkòšy, pùrè, ráce, gòskè.; Bandísty so ígraly pèsmè...*

Lončarić (1996: 109) navodi da u nekim govorima postoji pluskvamperfekt koji se tvori od perfekta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog (npr. *bil sem videl*), a koji je najčešći u ekspresivnijem pripovijedanju. Takvih primjera nema potvrđenih u zapisu, a gotovo se ni ne upotrebljavaju u govoru.

Sljedeći oblik kojim se ističe prošlo vrijeme jest aorist, koji se u međimurskome dijalektu koristi samo u tvorbi kondicionala, i to u obliku *by* koji je u svim licima isti. U svetomarskome govoru zabilježen je primjer: *Kák pòk by se bìly drúgač náččily plèsaty i dè by se bìly nègda zíšly.*

e) Izricanje budućega vremena

U kajkavskome narječju buduće vrijeme može se izreći i prezentom, no u zapisu svetomarskoga govora nema zabilježenih primjera.

Najčešći oblik izricanja budućega vremena jest futur. Budući da postoje dva futura u hrvatskome jeziku, u cijelome se kajkavskom narječju, stoga i u svetomarskome govoru, koristi futur II. koji se tvori svršenim prezentom pomoćnoga glagola *biti* i glagolskim

pridjevom radnim. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježen je sljedeći primjer:

1. <i>Jó bóm/bòdëm pļésala.</i>	1. <i>Mí bómǫ/bòdëmǫ pļésaly.</i>
2. <i>Tí bõš/bòdēš pļésal.</i>	2. <i>Ví bõte/bòdēte pļésaly.</i>
3. <i>Ón bõ/bòdē pļésal.</i>	3. <i>Óny bõdǫ/bòdējǫ pļésaly.</i>

Primjeri futura II. zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Bom jõš nēkaj povédala;* ...*káj by ón bíl kǫga si bõš tí zēla, nē;* *Jēē dēte drǫgǫ, akǫ nāš znóla vēša zgrǫxnoty káj sē narúda dǫk ga vúdriš, nāš móglā snēxa býty;* *Drǫga gǫspǫ sǫkačica, tú vām jē vǫl kǫj vās bǫ med nõgē bǫl..*

f) Glagolski načini

– imperativ

Imperativ je zapovjedni način koji se ostvaruje u 2 l. jd. i mn. te u 1. l. mn. Nastavci kojima se tvori imperativ u međimurskome dijalektu su: -y, -j, -(j) -ǫ za 2- l. jd. te -ymǫ, -jmǫ, -(j)-mǫ za 1. l. mn. i -yte, -jte, -(j)te za 2. l. mn. (Usp. Blažeka, 2008: 149). U svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer zapovjednoga načina: *Ǫdi čērka, Ǫdi, dēj tí Bǫk srēčnoga pǫta, bǫdy tám prē drǫgy mámy dǫbra kak si bíla i prí meni.*

– kondicional

U hrvatskome jeziku postoje dva kondicionala, prvi i drugi te su složeni glagolski oblici. Kondicional I. tvori se od nenaglašenoga oblika aorista glagola *bíti* (*by*) i glagolskoga pridjeva radnog. U svetomarskome je govoru zabilježen sljedeći primjer: *Bǫk ǫslǫbǫdy, káj by ón bíl kǫga si bõš tí zēla, nē.* Kondicional II. pak se tvori od kondicionala pomoćnoga glagola *bíti* i glagolskoga pridjeva radnog, a u svetomarskome govoru uočeni su sljedeći primjeri: *Kák pǫk by sē býly drǫgač náfčily pļésaty i dē by sē býly nēgda zíšly;* ...*drǫgač by ga bíla sǫkačica z mǫlnčańakǫm pǫ glǫvy vúdrila.* Kondicional II., kao i pluskvamperfekt, upotrebljava u ekspresivnijem govoru.

g) Glagolski pridjevi i prilozi

– glagolski pridjev radni

Glagolski pridjev radni najčešći je oblik u svetomarskome govoru. Tvori se od infinitivne osnove, morfema -/i i morfema za rod i broj (-ǫ, -a, -o, -i, -e, -a). Zabilježeni

primjeri u govoru su: *bíl, dopéłala, išel, pošlušaly, súšilo, próló, xódały, sméjly, náfcily, rékla, kúriły, děl, díšly, pítal* i dr.

Kod glagola IV. vrste na *-ajty* (od *-avyty*) Blažeka (2008: 152) navodi da suglasnik *-l* iz morfema *-l* ispada te da je jedino u donjodubravskoj skupini govora potvrđen taj oblik, ali kojemu se između skupine *-jl* umeće *e*. Takvo stanje može se potvrditi i u svetomarskome govoru: *Tó vám je bila jéna kórpá, a of se nékak čúdnó naprájel i tókél i popéval nékvé sakojóčkę čúdnę pésme.*

– glagolski prilozi

U hrvatskome jeziku danas postoje dva glagolska priloga, prošli i sadašnji. U većemu „broju govora razvio se poseban nepromjenljivi oblik, kao i u druga dva hrvatska narječja, koji izriče popratnu radnju, paralelnu s drugom radnjom (...) koji je nazvan glagolski prilog sadašnji“ (Lončarić, 1996: 112), dok se glagolski prilog prošli u većini govora izgubio. U svetomarskome govoru nema potvrda glagolskih priloga.

– optativ

Optativ je „glagolski oblik kojim se izražava želja“ (Silić – Pranjković, 2007: 93), a jednak je glagolskome pridjevu trpnom i rijetko se upotrebljava, a kada se koristi uglavnom su to „ustaljene formule u službenim situacijama“ (Blažeka, 2008: 155). U svetomarskome govoru zabilježen je ovaj primjer optativa: *Ídi čérka, ídi, děj tí Bók sréčnoga póta...*

5.2.7. Prilozi

Prilozi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi te se „prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede“ (Barić i dr., 1997: 273), odnosno izriču mjesto, vrijeme, način, količinu, uzrok i okolnosti.

a) Mjesni prilozi

Mjesni prilozi mogu odgovarati na pitanja: *dé?, kám?, kót?, ótkót?* i *dókót?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su sljedeći:

– prilog *dé?* (*gdje?*): *Tám so prólę bíļę; Tú se zíšla so ródbina.; E, únda je bila nópry zástava.; ...so se prepróvľaly kólóčy sakojóčkę pre mlódenky dómaj.; So máma i jápa né*

dóly, je zdrávomárijø zvónilo smø mǒrały býty dómaj; Úna se góry děl stǒlúak...; ...úna so ga nékam pøk děly razmákat...

– prilog *kám?* (*kamo?*): *Štǒ je tǒ slámø nésel núter?; I ták so nís únda pústily núter; ...málo sím, málo tǒ; ...úna so múšky nópry išly tǐt káj so žěne mǒgļe íty v Drǒvo věša prǒt; Sǐ sváty so díšly vún...; ...nity síkam íty...; Nési směl nity k sǒsędǒ nyt níkam.*

– prilog *ǒtkǒt?* (*otkuda?*): *No, ǒdnota tǐjam.*

U govoru je zabilježen i prilog *tǐjam* kojim se ističe udaljenost u prostoru: *No, odnota tǐjam.*

b) Vremenski prilozi

Primjeri vremenskih priloga u svetomarskome govoru su: *V jútro ráno so se zǐšl, zǐšly težǒky prę gázdy.; Pǒsle se išlo ná poļe.; Únda smø mí xǒdały čęxat pǐrije.; Nęso se mǒgļy sxǒžaty kak vę, se pǒ sǒt.; Kák pøk vám se nęgda kurúza rúžžila?; Úna da se sp"ǒsǒšilo stájcaj...; Nęgda so se ręxy prǒdały...; Jápa so, óny so nǐgdǒr nę káj jápa díšel...; Móm by tǐ býly, vély kǐtǒ tǐ dręžęjo.; ...i da smø tǒ zmlǒtily smø díšly dímǒ...*

U vremenske priloge spadaju i prilozi kojima se izriče doba dana i tjedna. Zabilježeni primjeri govora Svete marije su: *I zútra je býlo nazǒj ták.; Tǒ vám je trájalǒ dǒvečera.; Večęr se sǒkačica nékaj zmǐšjila...; Ták nám je býlo jǒko lępǒ, dǒšlǒ je polnǒč ily dęšet vúr, věč kák je býlo, smø se rezišly.; Tǐ pǒžǒvi púčę i nék dǒjdejo večęr na čęxáro...*

Također, u vremenske priloge spadaju i prilozi koji „kazuju odnos prema godini i godišnjim dobima“ (Blažeka, 2008: 162), a primjer zabilježen u govoru Svete Marije je: *So vám, bǒrmęš, vzǐmy lęda tǐly...*

c) Načinski prilozi

Načinski prilozi odgovaraju na pitanje *kako?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A tú vám je býlo jǒko lępǒ.; Tǒ vám je ták.; Jǒko vám je tǒ býlo lępǒ.; Káj tǐ mǐšlyš dę smø se mí upǒznaļę, škǒmač je tǒ nęgda býlo.; ...pak se tǒ nékak na rǒkę slǒžilo, tǒ se zvǒlǒ rǒščǒļ, rǒžžǒlyn.; Je, bǒrmęš, na rǒkę, dvę lǒty skúpa pak se tǒ drúzgalǒ, málo sím, málo tǒ.; I tǒ smø kǒmaj čakaly, tǒga Bǒžiča, dǒk bǒ Bǒžič.*

d) Količinski prilozi

Primjer zabilježenoga priloga količine u svetomarskome je govoru *puno*: *Nás vám ga bílo jókọ puno d'ěce...*

e) Prilog *gojt*

U međimurskome dijalektu različite oblike imaju „naglašeni ili nenaglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ kojim se ističe neodređenost“ (Blažeka, 2008: 166), a oblik im odgovara refleksu slogotvornoga *I*. U donjemu su poddijalektu zabilježeni oblici *gót*, *gójt* i *gójt*, a u svetomarskome je govoru potvrđen oblik *gójt*: *Nọ i bíča, sę tọ káj je gójt spręga bíla...*

f) Modalni prilozi

U zabilježenome primjeru svetomarskoga govora *Kák pok by sę bíly drúgač náčily plęsaty...* prilog *pok* (*pak*) dodaje se radi pojačavanja tvrdnje.

Blažeka (2008: 165) navodi da modalni prilog čuđenja *ěto* u donjodubravskoj skupini govora ima oblik *óto* te da je karakterističan samo za tu slupinu govora. Iako svetomarski govor ne pripada donjodubravskoj skupini, već draškovečkoj podskupini govora, taj je primjer zabilježen u govoru Svete Marije: *Glódny smọ ták sí bíly, mókvič, únda sę venódjalọ oto gráx na súxom skúxany.; Úna smọ sę tọ najěly, úna kę sọ oto, děklíce sọ išļę pọpěvat.*

Prilogom *kakti* „izriče se prisnija komunikacija“ (Blažeka, 2008: 165), a zabilježen je u svetomarskome govoru u primjeru: *...kakti tọ je mọralọ pọd stólom bíty...*

Primjer modalnoga priloga s negativnom konotacijom u svetomarskome je govoru zabilježen u primjeru: *Žęne, káj, té sọ bíļę slóbođne, plęsaļę sọ do jútra, vrága.,* a njime se želi izreći jače negodovanje.

5.2.8. Prijedlozi

Prijedlozi su nepromjenjiva vrsta riječi „koje izriču odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice“ (Barić i dr., 1997: 277), odnosno umeću se ispred riječi s kojom su u vezi. Prijedlozi se u hrvatskome jeziku mogu slagati s jednim, s dvama ili čak i s trima padežima. U svetomarskome govoru zabilježeni su primjeri prijedloga uz jedan padež i uz dva padeža.

a) Prijedlozi uz jedan padež u govoru Svete Marije su:

Genitiv:

– prijedlog *od*: *Někojě sŏ išļę z mŏžmy mŏm od dŏma...*

– prijedlog *do*: *...bŏrměš sę trěbilŏ i do polnŏčy.; Tŏ ję ták trájalo dŏ sobŏtę.; Dŏšļy sŏ do mlŏdękinę xizę.; I ũna sŏ i ōny bily do jŭtra s tęcŏm.*

Dativ:

– prijedlog *k*: *...pŏk f kŏrita i k Drŏvi prŏt.; ...tę jędęn ję išęl nŭter k sŏkačicy.*

Lokativ:

– prijedlog *pre/prŭ*: *Tŭ ũs ję pre pŏtny vrŏty čakal jędęn kŏj sę zvŏl priměš kapitŏn.; ...bŏdy tām pre drŭgy māmny dŏbra kak si bila i prŭ meni.; ...pre mlŏdenky dŏmaj.*

Instrumental:

– prijedlog *nad*: *Smŏ ję i popėvaļy ũna „Mārija sę mājka trŭdy“ nad tēm bŏrekŏ kāj ję bily.*

b) Prijedlozi uz dva padeža u govoru Svete Marije su:

Genitiv i instrumental:

– prijedlog *z* (> *s*, *š*): *Zŏjtręk ję bil zličnaky z kŏsanŏm mŏščŏm y pržgŏna jŭxa.; Fŏringŏšy sŏ vŏziļy kurŭzŏ z kŏňyma i s krāvama.; A pŏsļę tŏga ję dŏnėsla zdigane kŏlŏčę, napŭnėnę, nafilane, namŏtane z ōręxy, z mākŏm i z ružičy.; ...slŏžily sŏ š čāvļy pak sę tŏ nękak na rŏkę slŏžilo, tŏ sę zvŏlo rŏščŏļ, rŏžžŏļyn.*

U primjeru *Dolazim iz Štrukovca*. (Upitnik) prijedlog *iz* prelazi u *š* ispred *š* pa se prijedlog *š* gubi: *Dŏlazim/dŏxŏžam Štrukovca*. Sličan primjer zabilježen je i u zapisu svetomarskoga govora: *Bŏra smŏ tŭ, nę bily nity bŏra, nek sŏ šŭme dŏnesļy bŏrŏvnicŏ.*

Akuzativ i lokativ:

– prijedlog *v* (*f*): *Ūnda sŏ ga dęļy v jęn vėlky kŏtel kāj sę tę pėpęl kŭxal.; I dŏk sę tę vėš ōpkŭxal f kŏtlo s pėpęlom...; Vŭ tēm sę išlo nęgda f cirkvŏ, aļy si smŏ išly.; Akŏ pėmŏ kām f sėlo, nę, a i nę samŏ pŭčę, i žęnę.*

– prijedlog *na*: *Pòsle se išlo ná poľe.; Je, so vám ľudy kúrily na dŕva...; Pòsle pok vám se plésalo na zéľe.; Na sákem križóno je bíl plés.; Jen je bíl na vòzo...; Úna so pok slámò mòžy na kòla namétaľy, dvò mòški.*

U svetomarskome se govoru prijedlog *na* uz pokazne zamjenice (*toj, tu, tome* i sl.) javlja kao *no*, npr. *Tò je bíla veľka plòfta slámè tak káj smò pòtľy mògly y spáty nó te slámy mí d'èca.*

– prijedlog *po*: *Nésò se mògly sxòžaty kak vé, sé po sòt.; Pòsle zòjtreka se išlo po mlòdenca.; Sí sváty so dišľy vùn, bandisty so igraľy po cèľem sèľy dò križóna.; Úna da se sp"òsošilo stájcaj, úna se išlo pò ñe i mlòtilò se...*

Akuzativ i instrumental:

– prijedlog *za*: *Za zòjtrek so bíľe: čúrķe, rèbra pečèna, hládnetina i zdígany kòľòčy z orèhy, z mákòm y peréc.; Večèr se sòkačica nekaj zmislila, pok se išlo za sòkačico pòbirat „Bába glíve bròla“.; A pòsle pok se plésalo za mlòdenkò...*

– prijedlog *med*: *Bíľy so dvò zástavnáky, a med ñímy je išel mlòdenec.*

– prijedlog *pod*: *...a múšky so sé pok pod stòľ tò nanòsyľy...; ...tò je mòralò pod stòľom bíty...*

5.2.9. Veznici

Veznici su nepromjenjiva vrsta riječi „koje povezuju rečenice i rečenične dijelove.“ (Barić i dr., 1997: 281). U hrvatskome jeziku veznici se dijele na nezavisne (sastavne, suprotne, rastavne, isključne i zaključne) i zavisne (mjesni, vremenski, namjerni, načinski, izrični, dopunski, uzročni, posljedični, pogodbeni).

Primjeri nezavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– sastavni: *Zòjtrek je bíl zličňaky s kòsanòm mòščòm y pŕžgòna júxa.; Bíl je gráx z mòščòm, sír i jòjca kúxana, kò je već káj mèl.; Vám je né bíľò sòpòna baš prèveč, níty fínoga pròxa.; Nési smèľ níty k sòsèdò nyt níkam.; I z jábukamy i sírom i, no...*

– suprotni: *Nèkojy so imèľy pùnò séga, a nèkojy so imèľy máľò, aľy dòbrò, prèšľò je.; Bíľy so dvò zástavnáky, a med ñímy je išel mlòdenec.; Dèčky so nit né xòľy popèvat, nego samò púce, ne.; Vù tem se išlo nègda f cirkvò, aľy sí smò išľy.; Óny so dišľy z mlòdenkòm, a óstaľy sváty so se zabòvľaly dò jútra.*

– rastavni: *Ták nám je bílo jókò lěpò, dòšlo je pòlnòč ily dèšet vùr, več kák je bílo, smò sè rezišly.*

Primjeri zavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– mjesni: *Znòtè, vàm je nè bílo teļevizòra i plěsa dé sò sè směly zity.*

– vremenski: *Tò vàm je bílo m'ěsec dní dok sè nè sò kurúza pòbròla.; Dok sè só ròdbina skútyla, bíl vàm je zójtrěk.*

– namjerni: *...únda sò děčky na čěšěl, bòrměš, fúckaly i igrały káj smò sè vúčily nékaj plěsaty.; Je, sò vàm ludy kúriły na dřva pòk sò čúvaly tòga pěpěla káj sò ga presějaly.; Únda sò ga děly v jěn vělky kòtěl káj sè tē pěpěl kúxal.; ...úna sò vàm děčky dòněsly kurzińe nùter y xityly sò kurzińe fižo káj bò špòt.*

– načinski: *...bòdy tám pře drúgy mámy dòbra kak si bíla i prí meni.*

– uzročni: *Ták je tò bílo pò cělem sěly jer smò nēgda pòk ták nè směly, sè, nity sikam íty... (u svetomarskome je govoru češći veznik zoto kaj).*

– pogodbeni: *Ako je bílo púnò treblòčy, je bílo príje gòtovo...; Ako je nè dò pòlnòč díšla, úna sò vàm děčky dòněsly kurzińe nùter y xityly sò kurzińe fižo káj bò špòt.*

5.2.10. Uzvici i čestice

Uzvici su nepromjenjiva vrsta riječi koje „nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova“ (Barić i dr., 1997: 283), a njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, sredstvo su za svraćanje pažnje, za zapovijed i nukanje, služe za obraćanje životinjama te za oponašanje prirodnih zvukova. Primjer uzvika u govoru Svete Marije je: *Aha, bòra, tò.*

Čestice su nepromjenjiva vrsta riječi „koje iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori, s obzirom na njegovo znanje, znanje i osjećanja“ (Barić i dr., 1997: 282), a upotrebljavaju se u poricanju neke tvrdnje, u pitanju je li tvrdnja istinita, za pojačanje tvrdnje ili poricanja, za izricanje nestrpljenja, želje, zadovoljstva, ravnodušnosti i dopuštenja te dojma.

U govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Jeē dēte drògo...; Je, sò vàm ludy kúriły na dřva...; Je, bòrměš, na ròke, dvě lóty skúpa pak sè tò drúzgalò...; I z jábukamy i sírom i, nò...; Je, tětēc sò díšly mòm pòpòlnē, a tēca Jóna úna pò nēga večēr.;*

Jápa sọ, óny sọ nígdór nẹ káj jápa díšẹl, a máma pọ jápọ a-a.; Děčky sọ nit nẹ xóly pọpévat, nego samọ púce, ne.; No, úna dọk jẹ tọ sẹ prẹšlọ, úna smọ dọšly s Pọlnọckẹ.; Tọ jẹ bílọ nẹkaj specijalitẹty, am i vẹ jẹ tọ specijalitét.; Vám jẹ nẹ bílọ sọpọna baš prẹvẹč, nítý finọga prọxa.

Među čestice spadaju i poštapalice, a primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *...kák tọ vẹč ídẹ, nám vẹ dọ krá tọ bójala, ne.; Akọ pémọ kám f sẹlọ, ne, a i nẹ samọ púce, i žẹne.*

6. Zaključak

Sveta Marija mjesto je koje pripada kajkavskome govornom području. Mjesto se nalazi u najistočnijem, nizinskom dijelu Međimurske županije uz rijeku Dravu. Mjesto ima bogatu povijest, a ime je dobilo po kipu svete Marije koji se nalazio u kapelici iz petnaestoga stoljeća. Govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu, odnosno njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna skupina između preloške i donjodubravске skupine govora.

Fonološke su značajke svetomarskoga govora vokalizam koji ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, i̇, ɛ, e, ɛ̇, u, ʊ, o, ʊ, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ʊ, e, a.; ekavski je refleks jata, a primjeri jekavskoga refleksa jata u govoru mogu se pripisati sve većem utjecaju medija, ali i školovanju na hrvatskome standardnom jeziku; potvrđena je i prva kajkavska jednadžba, tj. jednačenje jata i poluglasa; jednak je refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /:/; katakteristično je umetanje samoglasnika *i* (*církvá*); gube se nenaglašeni samoglasnici (*tám, kák*). U akcenatskome se sustavu u cijelome međimurskom dijalektu, pa tako i u svetomarskome govoru, izgubila opreka po tonu, a relevantno je samo mjesto siline što može imati razlikovnu ulogu, a karakteristično je i prebacivanje naglaska na proklitiku (*ná poľę; pò ñęga*). U konsonantske značajke spada gubljenje suglasnika *v* u nekim suglasničkim skupinama; suglasnik *l* izgovara se umekšano, dosljedno se čuva krajnje *l* u jednini glagolskih pridjeva radnih, a karakteristika je i svetomarskoga govora da se *l* palatalizira ispred svih, naglašениh i nenaglašениh, samoglasnika. Ovjereno je i protetsko *j* (*jápa*) i *v* (*vúra*), ali i *x* koje proizlazi iz *v* (*xúpaty; xmrěty*); suglasnik *x* gubi se u svezama prijedloga i akuzativa množine zamjenice *óny*, a može se zamijeniti i suglasnikom *f* u imenici *óręx* (*óref*); dosljedno se čuva palatalni nazal *ń* (*fášńak*); refleks staroga *d'* dalo je *ž* (*dõxõžalõ*) osim u prijedlogu *među* (*med*); konsonantske starojezične skupine *čbr-* i *čer-* su očuvane (*črlěny* i *čerěvõ*); refleksi **zdj* i **zgj* dali su *žž*, osim u imenici *grožde* (*grõzdyje*), dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost (*mõzak* i *mõžžany*); refleksi **stj* i **skj* dali su *šč* i *č*; skup *tj* primarno je dao *č*, ali se i očuvao (*trětja*); sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* potvrđena je u imenicama *večera* (*večěrja*) te *more* (*mõrjõ*); promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz *m > n*, odnosno *n > m* na početku riječi potvrđena je i u svetomarskome govoru (*fálem*); zatim često je ispadanje (*tko > kõ*), ali i zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama (*hvale > fõľę*); karakteristično je

obezvučenje na dočetu riječi (*vrók, mrás, snék*); nepostoji opreka između glasova č i ć; dolazi do kontrakcija fonema u različitim oblicima riječi (*návek (uvijek) – vék*)

Od morfoloških se značajaka ističe gubljenje vokativa jednine (osim u nekim antroponimijskim oblicima (N *Jona*, V *Janŏ*). U imenica a-vrste muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo, u množinskim je oblicima očuvana kratka (neproširena) osnova te je u G mn. sačuvan i staroslavenski nastavak *-ov* (> *-of*); imenice ženskoga i srednjega roda u G mn. završavaju na nulti nastavni morfem (*sél, žen*); prevladava određeni oblik pridjeva (*čŕny*), a komparativ se tvori morfemima *-š* i *-eš* (*stáręšę, vékšy*); kod zamjenica se ističe G i A mn. osobne zamjenice *óny (ńis)* koja je posebno karakteristična za svetomarski govor; morfološko i funkcionalno se razlikuju infinitiv i supin; 3. l. mn. prezenta može imati morfem *-jŏ* (*bęrejęŏ, zidejęŏ*); rabi se jedan oblika za buduće vrijeme: futur II. (*bŏm pŏvędala*); kod prijedloga se najviše ističe uporaba prijedloga *v (f)/vo* te izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku (pretežno *z*).

Može se zaključiti da govor Svete Marije čuva većinu značajaka kajkavskoga govora, međimurskoga dijalekta, donjega poddijalekta i draškovečke podskupine, no primjetno je da zbog utjecaja medija (ponajviše televizije i novina) te obrazovanja standardni jezik prodire i u govor Svete Marije. To se ogleda u tome da samo u starijih ljudi još jedino postoje određeni imenični nastavci, npr. nastavak *-aj* u L mn. (*na zŏbavaj*), *-y* u I mn. (*z mŏžmy*), *-ov (of)* u G. mn. m. r. (*sŏsędŏf*), nulti nastavačni morfem u G. mn. s. r. i ž. r. (*žen, sél*), no te nastavke sve više potiskuju standardni nastavci i u starijih, a posebno u mlađih generacija koje su te nastavke potpuno zamijenile standardnim nastavcima: L i I mn. *-ima*, G. mn. *-i*: To potvrđuje činjenicu da se govori svakodnevno mijenjaju, što se ne može izbjeći, no s obzirom na to da svetomarski govor čuva većinu značajaka, može se reći da Svetomarščani još uvijek govore svetomarski te da svoj govor njeguju prenoseći na nove generacije i razgovorajući svetomarski u neslužbenim komunikacijama. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po vokalizmu, odnosno diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muŏla*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *ŏbędovały smŏ* (*objedovali smo*) – DD *ŏbedovály smŏ*) te leksiku (npr. SM *šŭdęr (šljunak)* – DD *prŏuda*; SM *rŭžŕity* – DV *rŭńity*; *vrčŏk (povrtňjak)* – DD *vŕčak* (u svetomarskome govoru riječ *vŕčak* označava posudu za vodu).

7. Literatura

1. Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb
2. Bartolić, Zvonimir. 1971. Hrvatski kajkavski govori Međimurja: Nacrt za studiju. *Popevka zemlji*. Matica hrvatska. Čakovec.
3. Blažeka, Đuro. 2008. *Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Zagreb.
4. Blažeka, Đuro. 2003. *Vrela kajkavskih govora*. Visoka učiteljska škola u Čakovcu. Čakovec.
5. Filipan-Žignić, Blaženka. 2013. *Jezik moje bake i internet: Posuđenice u međimurskom kajkavskom dijalektu jučer-danas-sutra*. Matica hrvatska Čakovec. Čakovec
6. Frančić, Anđela. 2000. *Međimurska prezimena*. IHJJ. Zagreb.
7. Frančić, Anđela. 2007. Od Altarca i Družilovca do Svete Marije. *Svetomarski ljište*. 4.
8. Frančić, Anđela. 2008. Povijest imena naselja Sveta Marija. *Kaj*. 6. Zagreb.
9. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
10. Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca* (ur. Milan Moguš). HAZU. Zagreb.
11. Lisac, Josip. 2012. *Dvije strane medalje: Dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku*. Književni krug. Split.
12. Lončarić, Mijo. 2011. Istraživanje kajkavskog narječja. *I. međimurski filološki dani*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
13. Lončarić, Mijo. 1990. *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)*. Zrinski. Čakovec.
14. Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb.
15. Lončarić, Mijo. 2005. *Kajkaviana & Alia: Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima* (ur. Josip Lisac) Zrinski d.d. Čakovec; IHJJ Zagreb. Čakovec.
16. Lončarić, Mijo. 2006. Proučavanje kajkavskoga narječja u 20. stoljeću. *Hrvatski jezik u XX. Stoljeću*. Matica hrvatska. Zagreb.
17. Lončarić, Mijo. 1989. *Istraživanje govora u Ludbreškom kraju*. Rasprave zavoda za hrvatski jezik XV. Zagreb.

18. Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Libellus. Crikvenica.
19. Lukinović, Andrija; Markač, Pavao. 2003. *Župa Sveta Marija u Međimurju: U prošlosti i sadašnjosti*. Rimokatolička župa Sveta Marija. Sveta Marija
20. Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*. Knjigra. Zagreb.
21. Silić, Josip i Pranjović, Ivo. 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije*. Školska knjiga. Zagreb.
22. Zvonar, Ivan. 1997. Jedan mogući prkaz fonetsko-fonoloških značajki međimurskih (kajkavskih) govora. *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
23. Zvonar, Ivan. 2000. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (Prilog izradi zavičajne gramatike). *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
24. Zvonar, Ivan. 2002. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (II. dio, zamjenice, brojevi i glagoli). *Učitelj*. 1. 2002.
25. Zvonar, Ivan. 2001. *Pregled povijesti kajkavske usmene književnosti, I. dio (20. stoljeća)*. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok.

Internetske stranice:

26. Lončarić, Mijo.; Zečević, Vesna. *Jat u kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69144> (15.7.2017.)
27. Lončarić, Mijo; Celinić, Anita. *Dalibor Brozović o kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/68532> (15.8.2017.)
28. *Međimurska županija*. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)
29. *Sveta Marija*. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)
30. Zečević, Vesna. *Iz kajkavske morfologije (o DL sg. im. ž. roda)*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69375> (15.7.2017.)

8. Prilozi

a) Transkripcije snimljenih govora kazivačica

Bròne kurúze v sěly

V jùtro ràno sò sè zìšl, zìšly težòky pre gázdy. Zòjtrek jè bil zličnaky s kòsanòm mòščòm y pžgòna jùxa. Pòslè sè išlo ná poľè. Fòringòšy sò vòzily kurúzo s kònyma i s krávama. Bròlo sè cěly dèn. Ná poľè sè dopèłala, ná poľè sè dopèłal òbed. Bil jè gráx z mòščòm, sir i jòjca kùxana, kò jè vèč káj mèl. Tò jè bìlo tàk dòvečera. Večèr sè dòšlo dìmo, gázdarica jè nèkaj skùxala. Jè, pre sáky xizy jè bìlo drùgač, kòjy sò kák mèly. Nèkojy sò iměly pùnò sèga, a nèkojy sò iměly máló, aly dòbro, přèšlo jè. Pòslè večèrjè sè išlo na gùnò trěbyt kurúzo, trebìlòčy sò trěbyly. Ako jè bìlo pùnò trebìlòčy, jè bìlo prijè gòtovo, a ako jè bìlo mèně trebìlòčy, bòrmeš sè trèbìlo i do pòlnòčy. A tú vàm jè bìlo jòko lèpo. Tú sò vàm sè popèvaļè starinskè domòčè pèsme, a pòslè tòga sò mòžy nèkaj pòčely prepovèdaty káj sè dè dògòdilo jer jè nè bìlo teļevizòra nity ràdija. Ùna smò si jòko pošlùšaly. A dòk jè bìlo gòtovo, gázdarica jè donésla na gùnò ràkijo domòčò i mòšta. A pòslè tòga jè donésla zdiganè kolòčè, napùneņè, nafiļane, namòtane z orèxy, z mákòm i z ružičy. Tàk nám jè bìlo jòko lèpo, dòšlo jè pòlnòč ily dèšet vùr, vèč kák jè bìlo, smò sè rezišly. I zùtra jè bìlo nazòj tàk. Tò vàm jè bìlo mìsec dni dòk sè nè sò kurúza pòbròla.

Čexára v sěly

Čexára? Tò vàm jè čexaņè pèrija. Tò vàm jè tàk. Žène, gázdarice, sò klàļè dòmaj kòkošy, pùre, ràce, gòske. I tò sè pèrije cělo l'èto sušilo, pròlo. Dòšla jè jèsen, o jesènskè dùge nõčy kè prespáty nèje mòčy. Ùnda smò mì xòdaļy čexat pèrije. Jòko vàm jè tò bìlo lèpo. Jè, čexalo sè čexalo dògo, a pòslè sò dòšly i dèčky. Znòte, vàm jè nè bìlo teļevizòra i plèsa dè sò sè směly zity. Nèso sè mògļy sxòžaty kak vè, sè pò sòt. Sò máma i jápa nè dòly, jè zdrávomàrijò zvònilò smò mòraļy býty dòmaj. A tàk dòk sè pèrije čexalo, ùnda smò sè zìšly škòmač smò sè pògledòvaļy. A dòk jè bìlo gòtovo, ùnda sò dèčky na čèšelj, bòrmeš, fùčkaļy i igraļy káj smò sè vùčily nèkaj plèsaty. Kák pòk by sè bìly drùgač náfčily plèsaty i dè by sè bìly nègda zìšly.

Bòm jòš nèkaj povèdala. Náša sòseda jèdna vàm jè tàk napròjla. Jò sem bila jòko mála ùnda. Mòjy mámy jè tàk rèkla, sò bìļè stàrešè sèstre i pùce: „Znòš káj Bòra, jò sem tí jèno kòkoš zàklala, ne mòra jòtèc znáty káj sem jò napròjla. Tí pòzòvi pùce i nèk dòjdejo večèr na čexáro, máló sè z dèčkima nèk zidejo i nèk sè máló upòznajo. Káj tí mìšlyš dè smò sè

mi upoznaje, škomač je to negda bilo. Jotec je ne dol. Bok ošlobody, kaj by on bil koga si boš ti zela, ne. Koga je jotec rekël, unda si sy mogla toga dečka zety.“

Kak pok vam se negda kurûza rûžila?

Je, bormeš, na roke, dve loty skupa pak se to druzgalò, malo sim, malo to. Posle so vam zmislyly nekvoaga, ovoga, slozily so š čavly pak se to nekak na roke slozilo, to se zvolo roščol, rožžolyn. To vam je bila jedna mala stvor slozena kaj je bilo lezy rûžity. A posle unda negda se nekva mašina stvorila z jënim velkim kotôcom. Te kotôc se vtetl, vtetl, vtetl. To se nuter kurûza puščala. To se zvola mašina rožžaca za rûžity kurûzo.

Kak vam se negda veš pròl?

Vam je ne bilo sopena baš prëveč, nity finoga prôxa. Je, so vam ludy kûrily na dÿva pok so čuvaly toga pepela kaj so ga presejaly. Unda so ga deily v jën velký kotel kaj se te pepel kuxal. A vut kotel so vam deily beloga veša opkoxovat, a pisanoga so sorteraly, pak so žene na roke pròle y na riflo. Na kaj so riflale se zvola rifla. I dok se te veš opkuxal f kotlo s pepelom, una so ga nekam pok deily razmakat, pok f korita i k Drôvi pròt. Tam so pròle bile. Kojè so pròle veša so se zvòle pròle. Mele so pròlke kot so tokle, a bilo vam je i korito. Tak so japek i mamica rekli: „Jeè dete drogo, ako naš znola veša zgrôxnoty kaj se naruda dok ga vudriš, naš mogla snexa bity.“ Veša je tre bilo negda znaty opraty, splajty i grôxaty. So vam, bormeš, vzimy leda tily ak so ne mely vodo kaj se voda zmzla, una so mušky nopry isly tyt kaj so žene mogle ity v Drôvo veša pròt.

Kak so byly svaty negda

Prije tjeden dni nek so, prije tjeden dni nek so počeli svaty so se prepravljaly kolocy sakojocky pre mlódenky domaj. Tu se zisla so rodbina. Žene, saky den kôja je kak mogla, a kôja je prepravljala kolocè se zvola sokačica. To je tak trajalo do sobote. F soboto v jutro rano, zarom, so došly bandisty kojy so xodaly po rodbiny pozovat. Te so se zvoly pozovičy. Bandisty so igraly pesme kojè so sy ludy več pozelely i kakovè je štò štèl. Tak so vam obišly so rodbino. Dok se so rodbina skútyla, bil vam je zojtrek. Za zojtrek so bile: čurke, rebra pečena, hládnëtina i zdigany kolocy z orehy, z makom y peréc. Posle zojtreka se išlo po mlódenca. Pÿvy koj je išel je mel pefca, velkoga, nakinčenoga s čerlënym, z belym, sakojockym pòntlekyma. Donesly so toga pefca mlódenco, te jëden je išel nuter k sokačicy. Je, to je takof običaj bil, i rekël je „Drôga gospò sokačica, tu vam je vol koj vas bo med noge bol“, i moral je bže pobècy vùn, drugač by ga bila sokačica z mlinčanakom po glóvy

vúdrila. Mlòdenca sò spr"òsyly. E, ùnda jè bila nòpny zástava. Bily sò dvò zástavnáky, a med nímy jè išel mlòdenec. Išly sò pròsit mlòdenko. Dòšly sò do mlòdenkinè xížè. Tù nís jè pre pòtny vròty čakal jèden kòj sè zvòl primèš kapitòn. Òn jè pital „káj vi òčètè?“ A òny sò rèkly da jè tù jèden lèpy cvèt zròsel, da sy jè mlòdenec zàbral jènoga jòko lèpoga cvèta v nívem cvètíakò. I ták sò nís ùnda pùstily nùter. Pòzvaly sò xížnòga jápeka i mámicò i rèkly sò da sy jè mlòdenec zàbral tù jèdnoga cvèta i èj òny mòro tòga cvèta nèmò dátý. I ták jè tò sprìčòvanè prešlò, dòly sò mlòdenko i išly sò, pòvòrka, f cirkvò na vjenčáñè. Bandisty sò igrały pò cèlèm sèly, pòvòrka jè bila gizdòva i zástavnáky, ùnda káj sò bily mušky svèt, ùnda sò vàm bily klèncary i klèncaricè, dèvèr, pòcneòlò i mlòdenka i mlòdenec i sò drùga ròdbina, šira i úža. Dòšly sò vàm s cirkvè dimò, ùna jè bil pre mlòdenki òbèd. Jè, kò jè kák bil i bogòty i síkakvy. Tò vàm jè trájalo dòvečera. Večèr sè sòkačica nèkaj zmislila, pòk sè išlò za sòkačicò pòbirat „Bába glivè bròla“. Tò vàm jè bila jèna kòrpa, a of sè nèkak čúdnò naprájel i tòkel i popèval nèkvè sakojòčkè čúdnè pèsme. A tò sè ùnda dòvalo vù tò kòrpò štò jè káj dèl, nèkvè dinarè, bily sò dinary nègda, káj jè tò bilo pòmòč za sòkačicò. Pòslè pòk vàm sè plèsalò na zèlè. Tò jè plèsala mlòdenka, pòcnehòlò i dèvèr i zástavnáky. A pòslè pòk sè plèsalò za mlòdenko jer jè mlòdenka sy stfgala cipele pò šúdro dok jè išla f cirkvò na vjenčáñè. Jè nè bilo ásfalta, jè bil šúder. Ùna pòk jè mlòdenka plèsala, ùna smò si na rèt išly z mlòdenkom plèsat. Sàky jè mòral nèkaj dátý. Dòbrò, i tò jè prešlò. E vè je dòšlò, večèrja. Si svàty sò dišly vùn, bandisty sò igrały pò cèlèm sèly do krížóna. Na sákem krížónò jè bil plès. Tù sò sè mògly nèkvy dècky s púcem zity, jè bila kmica. Pòk sò ùnda i òny plèsały. Ták jè tò bilo pò cèlèm sèly jer smò nègda pòk ták nè smèly, sè, nity síkam ity i ùna smò išly škòmač káj nás jè máma nè vidla pak smò sè zíšly tám dè sò bandisty igrały pòk smò skùpa plèsały i mi káj smò nè bily svàty. Y tò jè prešlò. Bila jè večèrja, dòxòžalò jè pòlnòč. Jè, mlòdenka jè mòrala prijè pòlnòč odity ot svòjy ròditely k roditelima dè bode snèxa. Ako jè nè do pòlnòč dišla, ùna sò vàm dècky dònèslý kurzínè nùter y xityly sò kurzínè fižo káj bò špòt. Dòšel jè primèš kapitòn i šèrè kapitòn, òny sò pòzvaly jòca i máter: „Drògy ròditely, bi vè vi bily vòlny dátý blàgoslòva?“ Màma sò dònèslý f čàšy svètò vòdo i gránčicò i pòsvètily sò mlòdenko i rèkly sò: „Ídi čèrka, idi, dèj tí Bòk srèčnòga pòta, bòdy tám pre drùgy mámy dòbra kak si bila i pri meni. Òny sò dišly z mlòdenkom, a òstały svàty sò sè zabòvlyaly do jùtra.

Marija Pintar (r. 1952.)

Mlatilka

V dvě vure smø išly kòsit žitò. Stájce smø slágały, ùnda smø išly dimo jèst. Ùna da sè sp"òsošilo stájcaj, ùna sè išlo pò ñe i mlòtilò sè z mlatilkòm, mašinòm, kak kòmbáj jè bìl. Ùna smø pèłaly, vò venè, tù na gmòjno i tù sò dòšly z mlatilkòm i mlòtily smø. Jèn jè bìl na vòzo, jè xítal, drùga jè rèzala, trètja jè xítala na mlatilkò. Ùna sò pòk slàmò mòžy na kòla namètały, dvò mòški. Jèn jè prè vrèčy bìl, dè jè zřně bìlo, nò, i da smø tò zmlòtily smø dišly dimò, smø tù dòmaj jèly, òbed sè skùxal. Káj, mèsò. Kòkòšino mèsò jè bìlo, gibanica sè spèkla i najèly. Vè idemò sàky na svòj pòsel pòk dàlè.

Š čèm stè sè gibanico pèkly?

I z jábukamy i sirom i, nò..

A z orèxy?

Nègda sò sè rèxy pròdały, ke smø nè, smø venòdjały z rèxy. Nám jè bìlo škòda. Smø pròdały pòk sò pènezy bìly. Jè, i z rèxy, káj pòk. S tíkvòm, jábukamy, sirènem, tò, tò sè, s tèm sè pèklo nègda, jè.

Fášnak

Na fášnak sò išlè žène na zòbavaj. Nèkojè sò išlè z mòžmy mòm od dòma, a nèkojè sò išlè pò mòžè, káj sò dišly sòmý i ùna sò bìly dò jùtra na zòbavy, dò Pèpèlnice, jè, cèlo nòč, ták jè bìlo. Nášy tèca Jòna òbavezno, tètèc pògòtovò. Jè, tètèc sò dišly mòm pòpòlne, a tèca Jòna ùna pò ñega večèr. I ùna sò i òny bìly dò jùtra s tècom. Nášy máma nè ták. Jápica sò nášy, akò sò jápy nášy, sò išly vèk òbedvò skùp na zòbavò. Jápa sò, òny sò nigdòr nè káj jápa dišèl, a máma pò jápo a-a. Kè bi sè vròk več tò sè zmisłil. Žène, káj, tè sò bìlè slòbòdne, plèsałè sò dò jùtra, vràga.

Marija Matjačić (r. 1931.)

Bádňak

Dějte nám řečíte sóseda kák je něgda bĭlo na Bádňak dok ste vĭ bĭly mály?

Dok sem jŏ bila mála? Nás vám ga bĭlo jŏkŏ púnŏ d'ěce, tŏ sŏ bĭle, bĭle sŏ dvě sněxe pře xĭzy. Strinyny ga bĭlo děvět decě, a mi smŏ bĭly štĭry. Űna si zraĉunaj kulŏkŏ nás ga tŏ bĭlo, samŏ d'ěce. Dě sŏ dvŏ, dvě sněxe bĭle i tě dvŏ mŏ"žy, jápa, máma, stŏry máme, káj jŏ znŏm, tŏ t'je, púnŏ nás ga bĭlo. I tŏ smŏ kŏmaj ĉakaŏy, tŏga Bŏžiča, dok bŏ Bŏžič. Űna sŏ išla, dŏbrŏ bŏmŏ málo, sláma káj se něsla, dŏvěĉera tŏ se přeprŏvĭlalo, se dělalo, kák věĉ ĭde za Bŏžič, ũna se veĉěr sláma něsla. Tŏ je bila vělka plŏfta sláme tak káj smŏ pŏtly mŏgly y spáty nŏ tě slámy mi d'ěca.

Štŏ je tŏ slámŏ něsel nŭter?

Slámŏ je, dŏněsly sŏ strŏy jápa, najstárešy ĉlán u, mušky, u ŏbitěly. Tě je ũnda slámŏ něsel. Űna kák sŏ dŏněsly slámŏ, si smŏ mi tŏ, tŏ se ně smělo světlo vŭžgaty nity níkaj. Dok je zdrávmárija zvŏnilŏ, ŏny sŏ tŏ slámŏ zěly i něsly, pokŭcaŏy sŏ nám na vrŏta, mi smŏ si víknŏly „sl"ŏbŏnŏ“, ŏny sŏ dŏšly i rěkly „Fálem bŏdy Jězŏš Kristŏš“, a mi smŏ rěkly „Ná se věke Bŏk je fŏle vrěden“. Űna sŏ pŏĉěly kak bájaty „Nŏ tŏ mlŏdŏ lěto, zdrávy, věsěly, tŭsty, děběly..“, kák tŏ věĉ ĭde, nám vě dŏ krá tŏ bŏjala, ne. Tŏ věĉ sáky znŏ kák tŏ ĭde. I ũna je bĭlo tŏ g"ŏtŏvŏ, zm"ŏlyly smŏ, si smŏ mŏraŏi m"ŏlyty. „Ándeŏ Gŏspŏdnĭ“ se m"ŏlyl. Űna smŏ se spŏstály i ũna se tě stŏl slŏžil. Dělo se se žĭto se ná stŏl, i ĉak i p'ěnezy drŏbny. Ně bĭlo něgda někvy, drŏbny p'ěnezy i tŏ žĭto i nŏ tŏ se slŏžil ŏt sláme kriš ũnda. Űna se naprájlo kŏly kak gnězda kŏly tŏga s'ěmena. Űna se gŏry děl stŏlnák, něgda ŏny dŏmŏĉy sŏ bĭly, starĭnsky, káj se tkálo, i tŏ ŏd dŏmŏĉěga plŏtna. Dŏ"brŏ, ũna sŏ žěne išle jěsty tŏ slágat, kakti káj bŏmŏ jěly. Ná stŏl n"ŏsiě, a mušky sŏ se pŏk pŏd stŏl tŏ nanŏsyly: i jármeca i šěkirŏ i mŏř mŏžžŏrca s kěm se venŏdjalo, něgda pŭter dělal. Nŏ i biĉa, se tŏ káj je gŏjt sprěga bila, kakti tŏ je mŏralŏ pŏd stŏlom bĭty káj bŏde, bŏmŏ pŏslŭxŏnŏly, i mŏrxa i se. A jělo se, tŏ, vě jělo se ũnda. Űna tŏ se se přeprájlo, ũna se išlo jěst. A káj se jělo? Glŏdny smŏ tak si bĭly, mŏkviĉ, ũnda se venŏdjalo ŏtŏ gráx na sŭxŏm skŭxany. Něgda je bil ŏn káj se kěber zvŏl, děběly gráx. Tŏ smŏ jěly, i kŏmpŏt, aŏi kŏmpŏt ŏt káj se sŭšilo: i slĭve i dŏmŏĉě kruške, těpkě xrŭške sŏ bĭle, i jábŏke, tŏ se se prije sŭšilo, ũna smŏ to kŭxaŏy, a ně kak vě kŏmpŏty vákvi-nákvi, něgŏ kák je ŏnŏ bĭlo. Űna smŏ se tŏ najěly, ũna kě sŏ ŏtŏ, děklicě sŏ išle pŏpěvat. Děĉky sŏ nit ně xŏly pŏpěvat, nego samŏ pŭĉě, ne. Pŏpěvat, a káj na pŏpěvaŏŏ, z věsělem si išel ũna si stŏpram jábukŏ dŏbil dě si pŏpěval, a vě si samŏ pěneze ĉŏkajŏ káj bŏdŏ.

A dá stę kinčily bora i štó ga doněsel nůter?

Aha, bora, tó. Bora smó tí, ně biló nity bora, nek sọ šumę doněsly boróvnicó. A kinčil sę ták, otó, d'ěca. Smó ję i popěvaly úna „Márijá sę májka trůdy“ nad tēm borekó káj ję biló. Jábokę sọ sę vēsilę, veně, tē cůkory, pėrija sọ sę růžicę naprájľę, ně biló žůnžy kák vē, ně. Tó smó okinčily. Úna sę tó išľó, dōbró, tó sę priję nek ję venódjalo, káj smó mógly popěvat ity dē ję biló, ně. Úna ję, smó dišly popěvat i úna smó dōšly dok smó sę tó skůtily sí, kópitaly pó tē slámy, ľepó ję biló tó. Úna sí smó išly na Pólnočkó. Tó sę sę, a káj nit sí sí ně mēľ poprōvem káj obůty, púnó nás ga biló. Sakojččkę cipęľę vľěkly. Děčky, káj sọ vékšy býly, tē sọ sákę fěľę stōrę, pōk gůmenę čizme. Vů tēm sę išľó nęgda f cirkvó, aly sí smó išly. Sněk ję bil vēľky, a mi smó tám prę Štrókó, tó ně znatę, znōtę vi dē ję tó. Nó, ódnōta tįjam. Tó smó, samó stěžica ję bila. Sí jěn za drůgem sọ ták išly káj smó dōšľi f cirkvó. Tó ně ništó rěkēľ da ně. Tó nám ję biló vēsęlyję ity na Pólnočkó, ně. Nó, úna dok ję tó sę přěšľó, úna smó dōšly s Pólnočkę. Úna smó mi pó prōvem jěly, ták káj smó sę i zbětěžaly. Cěľi děn pōst ję bil. Vę sí, úna dok sí dōšľę, pó prōvem jěl. Xlādnetina ję bila, kōľoč zdigany z ōrěxy i klōbōsy. Tó sę káj ję pōk dōmōčę biló, tó sę sę úna dok smó ōt Pólnočkę, i z rōsōla mēsó. Tó sọ kůxaly. Tó ję biló nękaj specijalitěty, am i vē ję tó specijalitět. A nęgda smó ně drůgō mēly, úna smó tó káj smó mēly, ně. I ták káj smó sę tó najěly i spōt, a drůgi děn pōk ję ně biló sm'ěty f sěľó. Děčky sọ išly sl'ōbōnó, aly puce ně. Akó pémó kám f sěľó, ně, a i ně samó puce, i žēnę. Něsi smēľ nity k sōsēdó nyt níkam. Mōm by tí býly, vēly kító tí drěžejó. Sí smó nęgda kítę mēly, ję ně biló ošišany i trájny.

A kám sę nēsľa únda óna sláma káj ję bila pó dōly?

Kám sę sláma nēsľa? Sláma sę nēsľa, akó sí venódjalo, vōčķę kōjy sọ mēly. Tó tí sę sę svězalo, kōly vōčķy sę namětalo, vēzalo i ná vřt. Něję tó směľó sę gázity, i káj jō znóm, nękam f štáľó, máľó krávicam, máľó, ję, f kōčę nity ně ták.

Pitanja: Đurđica Erdelji (r. 1966.)

Odgvori: Katarina Frančić (r. 1937.)

b) Upitnik za terensko istraživanje

**UPITNIK ZA TERENSKO ISTRAŽIVANJE KAJKAVSKIH
GOVORA**

MJESNI GOVOR

SVETE MARIJE

PODATCI O ISTRAŽIVAČU:

ISTRAŽIVAČICA: Suzana Erdelji

E-POŠTA: suzana.erdelji@gmail.com

DATUM ISTRAŽIVANJA: od svibnja do srpnja 2017.

a) **PODATCI O PUNKTU**

1. IME MJESTA: Sveta Marija
2. BROJ STANOVNIKA: 1.594
3. IMENA SUSJEDNIH MJESTA:
Donji Mihaljevec, Donji Vidovec i Donja Dubrava
4. KOJI GRAD SLUŽI KAO NEPOSREDNI CENTAR OKOLICE?
Prelog
5. U KOJU ŠKOLU ODLAZE DJECA? OŠ Sveta Marija
6. KOJIM SE ZANIMANJEM BAVI VEĆINA STANOVNIŠTVO?
Radnici u tvrtkama
7. NAZIV STANOVNIKA (ETNIK) ZA PUNKT U KOJEM SE ISPITUJE
Muški: Svetomarščan
Ženski: Svetomarščica
8. PRIDJEV OD IMENA MJESTA U KOJEM SE ISPITUJE: svetomarski
9. PREZIMENA RAŠIRENA U MJESTU:
Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak, Frančić
10. NAJČEŠĆA MUŠKA I ŽENSKA IMENA
Muška: Ivan, Josip, Stjepan
Ženska: Marija, Ana, Katarina
11. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA IMAJU ISTI GOVOR? Donji Mihaljevec
12. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA GOVORE DRUKČIJE? U ČEMU JE RAZLIKA?
Donji Vidovec i Donja Dubrava, a razlikuju se u vokalizmu (diftonzi), akcentuaciji i leksiku.
13. PODRIJETLO STANOVNIKA U MJESTU:
Hrvati

b) PODATCI O OBAVJESNICI

IME I PREZIME: Marija Matjačić

GODINA ROĐENJA: 3. srpnja 1931.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Draškovec

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (4 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-432

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jòko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. M'éseć je pún.

Bijelo platno Bélo plòtno.

Poluglas: Dan je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóčy.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí me róka.

Desna ruka je jača od lijeve. Désna róka je jákša od léve.

Sunce se sakrilo iza oblaka. Sónce se skrílo za obláke.

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)
4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. Ídem tám.

Dođi ovamo. Dójdvy sím.

Radit ću. Délal bom.

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. Móre/mórje je plóvo.

Djeca se vole kupati u moru. D'éca se vóle kópaty v móro/mórjo.

Gora je zelena. Góra je zeléna.

Sutra moram orati. Zútra móram oráty.

Djed ore njivu. Déda órije/óre nívo.

6. Sekundarni skup lj

N jd. sol I jd. ólvyem

N jd. ulje I jd. solvyóm i soljóm

7. Skupovi labijal+ j

groblje gróbyje

grmlje grmyje i grmjje

zdravlje zdróvyje i zdróvjje

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. Lúdy so négda xmónv/xúdy.

Konj mi je najdraža životinja. Kón mi je nájdrážeša živótiína.

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xízŷ je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógnišče*

doći *dóity*

poći *ítv*

otići *dítvi odítv*

naći *nóity*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrilo snijeg. *Ńégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrilo livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. Néma nóža na stólo.

Donesi mi šešir. Dónesi mi škrlóka

Kupit ću si šešir. Kúpil tí bom škrlóka.

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! Ívan, ópry vróta!

Susjede, dođi na ručak! Sósed, dójdy na óbed.

16. Upćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. Mój brát je jákšy od tebe.

Moj tata je veći od tvog tate. Mój táty je vékšy od tvojege tátija.

Marko je bogatiji od Ivana. Márko je bogatěšy od Ívana.

Ana je slađa od Marije. Ána je slájša/slójša/slátkeša od Máriae.

Marija je mlađa od Ane. Mária je mlájša/mlójša od Áne.

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. Jó bom/bódem plésala.

Ti ćeš plesati. Tí boš/bódeš plésal.

On će plesati. Ón bo/bóde plésal.

Mi ćemo plesati. Mí bomo/bódemo plésaly.

Vi ćete plesati. Ví bote/bódete plésaly.

Oni će plesati. Óny bodo/bódejo plésaly.

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: Ja ću stajati. Jó bom stóla.

On će trčati. Ón bo béžal.

Supin: Idem spavati. Ídem spót.

Nemoj gledati. Naj glédaty.

Nemoj otići. Naj dítý/odítý.

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistý.

ALTERITETI

- 1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)**
- 2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. Bolí me róka.

Pogledaj mi ruku. Poglé mí róko

- 3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti**

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdý z ménom.

Pođi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by itý s tébom.

- 4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. Jó mórem/némrem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móreš/némreš.

On može/ne može. Ón móre/némre.

Mi možemo/ne možemo. Mí móremo/némremo.

Vi možete/ne možete. Ví mórete/némrete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* Ánžel letí

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* čřfi čřf, *crn* čřny, *crven* čřlěny
čřlěny, *crijevo* čřévo

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* škrłók, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* Sí so se dóbro nájely.

- */vk/ > /øk/ → *unuk* vnúk, *jučer* fčěra

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd třdo

čtvrta čřřtek

Volim tvrdo kuhano jaje. Vólym třdo kúxano jájce

Svekrva živi iznad nas. Svekrva žíví nad námý.

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. Ópal je s kónja.

Dolazim iz Štrukovca. Dólazim/doxóžam Šřřkovca.

Izgubio sam kartu. Zgúbil sem korto.

Izišao je iz kuće. Zišel sem s xíže.

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. Kúpily smo vóle.

Gledam golubove. Gledím gólobe.

Tražim puževe. Íščem póže.

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedof/sósedy, sedam dječaka sedem dečókof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/pét žený

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášv vóly / nášvma vólyma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Récý nášym prijátelom / nášvma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšne., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak i móžžany, grožđe grózdyje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kóí i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Katarina Frančić

GODINA ROĐENJA: 1. listopada 1937.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (5 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-120

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko puše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plótno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bolí me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna rōka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrīlo za oblāke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Īdem tām.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre/mórje je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vôle kópaty v móro/mórjo.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda órije/óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóův/xúdy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mí je nájdrážeša živótińa.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk i únuk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójtvy*

poći *ítvy*

otići *dítvy i odítvy*

naći *nójtvy*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

13. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ñégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

14. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóžja.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

15. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šesir. *Dónesi mi škrlóka*

Kupit ću si šesir. *Kúpil ti bom škrlóka.*

16. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

17. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jaći od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojea tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Máriae.*

Marija je mlađa od Ane. *Máriae je mlájša/mlójša od Áne.*

18. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

19. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. Naj dity/odity.

20. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistv.

ALTERITETI

1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. Bolí me róka.

Pogledaj mi ruku. Poglé mí róko

3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdvy z ménom.

Pođi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by ity s tébom.

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem

Ja mogu/ne mogu. Jó móřem/némřem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móřeš/némřeš.

On može/ne može. Ón móře/némře.

Mi možemo/ne možemo. Mí móřemo/némřemo.

Vi možete/ne možete. Ví móřete/némřete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřři čřř*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk i únuk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd *třdo*

čtvrta *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedof/sósedy, sedam dječaka sedem dečókofof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/pét žený

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášý vólý / nášýma vólýma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčý nášým prijátelom / nášýma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšnje., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak i móžžany, grožđe gróždyje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódeće.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Marija Pintar

GODINA ROĐENJA: 20. srpnja 1951.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Donji Mihaljevec

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (8 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: ----

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jòko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. M'ésec je pún.

Bijelo platno Bélo plótno.

Poluglas: Dan je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jòčy.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí me ròka.

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrilo za obláke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)
4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dođi ovamo. *Dójdvy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vóle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólvjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *grmvyje i grmjje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvyje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóónv.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mi je najdražeša životiña.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. F xížv je tóplo.

Kao dio prefiksa: *udovica dovíca*

vruk vnúk

ustati státí se

umrijeti xmréty

ubiti xmórity

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište jógnišče

doći dòjty

poći ítv

otići dítvi odítv

naći nójty

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrilo snijeg. Négvoga gróba je prékril snék.

Vrag ti ne da mira. Vrók tí né da míra.

Mraz je prekrilo livadu. Mrás je prékril lívado

To što je rekao je laž. Tó káj je rékel je lóš.

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? Káj je tó?

Nešto se događa. Nékaj se dogóžja.

Ništa se nije dogodilo. Nikaj se né dógodilo.

Zašto si otišao? Zákaj si díšel?

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. Néma nóža na stólo.

Donesi mi šešir. *Dónesi mí škrlóka*

Kupit ću si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojea tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódeće plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj díty/odíty.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nóvy.*

Poštar je star. *Póštar je stóry.*

On je čist. *Ón je čisty.*

ALTERITETI

1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. *Bolí me róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mi róko*

3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. *Dójdj z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moć: moreš, nemrem

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir* (*škrlak*) *škrłók*, *štediti* (*šparati*)
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

čtvrta *čřřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Šřrukovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zíšel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósedy*, *sedam dječaka* *sedem děčky*

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét sél/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žen/ pét ženy*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášyma vólyma.*

Reci našim prijateljima da ću doći. *Rěčy nášyma prijatelima da bom dóšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój/ nógama.*

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny bérejo/béro čeréšnje.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.*

9. Skupina zgi, zdj:

mozak *mózak i móžžany*, *grožđe* *grózdvyje*

10. Proteza: protetsko /j/ i protetsko /v/

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,

oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. *Jó bom/bódem.*   *Mi hoćemo.* *Mí bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tí boš/bódeš.*   *Vi hoćete.* *Ví bote/bódete.*

On hoće. *Ón bo/bódeš.*   *Oni hoće.* *Óny bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. *čer/čerka*

mn. *čery/čerke*

G jd. <i>čěry/čěrķe</i>	mn. <i>čěry/čěrķe</i>
D jd. <i>čěry/čěrķy</i>	mn. <i>čěryma/čěrķama</i>
A A jd. <i>čěr/čěrķa</i>	mn. <i>čěry/čěrķe</i>
V jd. <i>čěr/čěrķa</i>	mn. <i>čěry/čěrķe</i>
L jd. <i>čěry/čěrķy</i>	mn. <i>čěryma/čěrķama</i>
I jd. <i>čěry/čěrjóm/čěrķom</i>	mn. <i>čěryma/čěrjómy/čěrķama</i>

IME I PREZIME: Đurđica Erdelji

GODINA ROĐENJA: 23. ožujka 1966.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Draškovec

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: četverogodišnja srednja strukovna škola

ZANIMANJE: poljoprivredni tehničar

TELEFONSKI BROJ: 040/660-299

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko puše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plótno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bolí me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna rōka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrīlo za oblāke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Īdem tām.*

Dodi ovamo. *Dōjdy sīm.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vôle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so nēgda xmóńy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mi je nájdrážeša živótińa.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójtvy*

poći *ítvy*

otići *dítvy i odítvy*

naći *nójtvy*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ñégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóžja.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šesir. *Dónesi mi škrlóka*

Kupit ću si šesir. *Kúpil ti bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jaći od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojea tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Máriae.*

Marija je mlađa od Ane. *Máriae je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

četvrtak *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedy, sedam dječaka sedem děčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/ pét žený

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášyma vólýma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčy nášyma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój/ nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšnje., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/míslę da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak, grožđe grózdýje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>

9. Sažetak

Mjesni govor Svete Marije

U radu se opisuje govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u donjem, najistočnijem dijelu Međimurske županije. Taj govor pripada kajavskome narječju, međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna podskupina između preloške i donjodubravskve skupine govora.

U radu se opisuju fonološke i morfološke jezične značajke svetomarskoga govora. U uvodnome se dijelu pozornost posvećuje kajavskome narječju i njegovim dijalektima. Posebno se obrađuje međimurski dijalekt koji se dijeli na tri poddijalekta: donji, srednji i gornji. Nakon toga ukratko je opisana povijest i sadašnjost mjesta Svete Marije. Na temelju zvučnih zapisa izvornih kazivačica svetomarskoga govora i Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora opisane su fonološke (akcentuacija, vokalizam i konsonantizam) te morfološke jezične značajke (promjenjive i nepromjenjive vrste riječi) govora Svete Marije. Na temelju primjerā iz zvučnih zapisa te Upitnika za terensko istraživanje mjesnoga govora Svete Marije potvrđuje se pripadnost govora Svete Marije međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu, odnosno draškovečkoj podskupini govora. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, međimurski dijalekt, draškovečka podskupina, svetomarski govor

10. Summary

Local speech of Sveta Marija

In this paper we describe the local speech of Sveta Marija, little town in lower and the most eastern part of Međimurje county. The speech belongs to Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup, which is a transitional subgroup between Prelog and Donja Dubrava speech group.

We analyze phonological and morphological linguistic features of Sveta Marija speech. In the introductory part we focus on Kajkavian idiom and its dialects. Particular emphasis was on Međimurje dialect that is divided in three subdialects: lower, middle and upper. This is followed by a short description of past and present of Sveta Marija. Based on soundtracks of authentic speakers of Sveta Marija speech and Questionnaire for field research of Kajkavian speech we identified phonological (accentuation, the use of vowels and consonants) and morphological characteristics (inflected and unchanging words) of Sveta Marija speech. From the examples, provided by soundtracks and Questionnaire for field research of local speech of Sveta Marija, we confirmed that the speech of Sveta Marija belongs to Međimurje dialect, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup. In relation to other neighbouring speeches, the speech of Sveta Marija is similar to speech of Donji Mihaljevec and different from the speeches of Donji Vidovec and Donja Dubrava.

Key words: Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, Draškovec speech subgroup, speech of Sveta Marija